

Ole Hasselbalch

Foreningsret

4. udgave

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
2011

Afsnit II. Foreningens etablering, forandring og ophør

fulde. Dette skyldes bl.a., at de udgør en af hjørnestenene i beskyttelsen mod misbrug af medlemsmajoritetens ret til at træffe beslutning i foreningens anliggender.⁶

Foreningens virke er i princippet bundet op om vedtægten samt de med hjemmel i denne vedtagne stående regelsæt (regulativer, forretningsordener osv.). Ændringer heri kan i princippet hidføres på to forskellige måder: For det *første* kan det vedtægtsmæssige grundlag hhv. de hertil sluttede generelle regelsæt *formelt ændres* iht. de herom gældende regler, og for det *andet* kan styringsorganernes (bestyrelsens og generalforsamlingens) beføjelse til at lede foreningens drift forvaltes på en sådan måde, at det indebærer en faktisk forskydning i det oprindelige grundlag. Ledelsen af en forening foregår således ofte under gradvis skiftende ydre omstændigheder og derfor også på en måde, der lidt efter lidt vil kunne skabe *ny praksis* for, hvad foreningsvedtægten med tilsluttede generelle regelsæt indebærer.⁷ På den måde kan anvendelsen og e.o. også forståelsen af disse forskrifter flytte sig endda ikke så lidt.⁸

2.2. Den formelle fremgangsmåde ved ændring af vedtægt samt generelle regelsæt og vedtagelser – den formelle minoritetsbeskyttelse

Fremgangsmåden når der skal træffes beslutning i en forening er beskrevet nærmere nedenfor i afsnit IV. Disse regler repræsenterer udgangspunktet for den formelle minoritetsbeskyttelse i sammenhæng med ændringer. Netop ændringer af vedtægten og de hertil knyttede bestemmelser er imidlertid ofte omgærdet med særlige forskrifter for den procedure, der skal følges.

Muligheden for formelt at ændre (eventuelt supplere) selve vedtægten er således ofte forudset i samme. Det er således almindeligt, at denne for gennemførelsen af sådanne ændringer kræver overholdelse af en særlig procedure, f.eks. vedtagelse med kvalificeret majoritet⁹ (undertiden på basis af et mindste fremmøde blandt medlemmerne¹⁰) og eventuelt tilslutning fra to på hinanden følgende generalforsamlinger¹¹ samt udsendelse af formelt ændringsforslag til medlemskredsen en vis tid forinden.¹²

Vedtægten kan som udgangspunkt altid ændres iht. de heri foreskrevne procedurer.¹³ Selv et *vedtægtsmæssigt forbud mod forandringer* beskytter ikke mod sådanne,¹⁴ medmindre vedtægtsreglen har fået uafhængig aftaleværdi mellem deltagerne i foreningen – se herom nedenfor under 2.3.

Ændringens gyldighed kan imidlertid betinges af en *godkendelse udefra*.¹⁵ Er foreningen f.eks. led i et organisationshierarki, er det ofte

foreskrevet, at ændring.¹⁶ Hvorvidt sådanne ændringer, må afgøres må godkendelsesreglerne.

Selv om vedtægten ændres, kan deraf ikke afledes, at vedtægten medmindre en af hensigten med vedtægten er opløsning.

Såfremt reglerne overholdes, er det senere tilkomne¹⁸ ret i stand. Det vedtægt oprettes ved øvrigt det nedenfor te).¹⁹

Når foreningen bliver tale om, at der forsikring m.v. § 3' indhold der via vedtægt opdrag.

For foreninger om ændringer af vedtægt med selvangivelsen.

Som nævnt i afsnit 2.1. gelsæt i form af regler mv. Ændring af anden regel i vedtægt gælder om deres oplysninger.

Hvis ikke andet er ændring i denne vedtages af den i selve vedtægt på det tidspunkt.

Det må dog anses for at være en retsprincipper – (se herom nedenfor) ning for ikke-tilstedeværelse af regler for forsikring.

Vejene til ændring af grundlaget for foreningens virke

Vedtægtsændringer
Ændringsregler i vedtægten

ophør

nestenene i beskyttel-
l at træffe beslutning i

om vedtægten samt de
lle regelsæt (regulati-
an i princippet hidfø-
det vedtægtsmæssige
æt *formelt ændres* iht.
an styringsorganernes
se til at lede forenin-
lebærer en faktisk for-
af en forening foregår
ændigheder og derfor
skabe *ny praksis* for,
elle regelsæt indebæ-
så forståelsen af disse

ing af vedtægt samt formelle

ig i en forening er be-
gler repræsenterer ud-
ttelse i sammenhæng
og de hertil knyttede
særlige forskrifter for

t supplere) selve ved-
således almindeligt, at
r kræver overholdelse
kvalificeret majoritet⁹
landt medlemmerne¹⁰)
gende generalforsam-
slag til medlemskred-

dres iht. de heri fore-
gt *forbud mod foran-*
indre vedtægtsreglen
rne i foreningen – se

ges af en *godkendelse*
onshierarki, er det ofte

2. Ændring af foreningen

foreskrevet, at ændringen skal godkendes af en overordnet organisa-
tion.¹⁶ Hvorvidt sådan godkendelse skal anses som en gyldighedsbe-
tingelse, må afgøres ud fra en fortolkning af vedtægten. I givet fald
må godkendelsesreglen afskaffes først.

Selv om vedtægten måtte savne bestemmelser om, hvorledes den
ændres, kan deraf ikke udledes, at den er uforanderlig uden enstem-
mighed, medmindre noget sådant helt ekstraordinært følger af fore-
ningsformålet. Mangler udtrykkelige anvisninger i vedtægten vil
tværtimod – afhængigt af omstændighederne – reglerne om general-
forsamlingens almindelige kompetence gælde,¹⁷ eventuelt i kombina-
tion med vedtægtsens forskrifter angående proceduren for foreningens
opløsning.

Såfremt reglerne om fremgangsmåden ved vedtægtsændringer ik-
ke overholdes, er der ikke – hverken i relation til de eksisterende eller
senere tilkomne¹⁸ medlemmer – kommet nogen ændring af vedtæg-
ten i stand. Det vedtagne er ugyldigt, og manglen kan ofte kun van-
skeligt oprettes ved senere ratihabering (dvs. accept via praksis, jf. i
øvrigt det nedenfor om den materielle minoritetsbeskyttelse anfør-
te).¹⁹

Når foreningen bygger på offentlig godkendelse, kan der i øvrigt
blive tale om, at denne skal fornys – se f.eks. lov om arbejdsløsheds-
forsikring m.v. § 35. Der vil også være en ydre grænse for, hvilket
indhold der via vedtægtsændring kan gives foreninger med offentlige
opdrag.

For foreninger omfattet af lov om fonde og visse foreninger skal
ændringer af vedtægten indsendes til skattemyndighederne sammen
med selvangivelsen, jf. nedenfor afsnit VI, 5.6.

Som nævnt i afsnit I, 3.1.3 suppleres vedtægten ofte af stående re-
gelsæt i form af regulativer, forretningsordener, kontingentvedtagel-
ser mv. Ændring af ordninger med dette grundlag kan i mangel af
anden regel i vedtægten ændres efter samme procedureregler, som
gælder om deres oprindelige vedtagelse.

Hvis ikke andet fremgår udtrykkeligt af vedtægten (lovene), kan
en ændring i denne og de hertil knyttede regelsæt som *udgangspunkt*
vedtages af den i sammenhængen kompetente forsamling til ikraft-
trædelse på det tidspunkt, forsamlingen beslutter.

Det må dog anses for en ufravigelig regel – som følger af uskre-
vne retsprincipper – at en ændring ikke kan gives *tilbagevirkende kraft*
(se herom nedenfor). Forsamlingen kan således f.eks. ikke med virk-
ning for ikke-tilstedeværende eller modvillige beslutte, at nye proce-
dureregler for forsamlingens gennemførelse, valg af foreningsledelse

Ingen ved-
tægtsregler om
vedtægtsæn-
dringer

Offentligretli-
ge forskrifter
om vedtægts-
ændringer

Ændring af
foreningens
generelle re-
gelsæt og ved-
tagelser

Ikraft-
trædelse

Afsnit II. Foreningens etablering, forandring og ophør

mv. skal anvendes på forhandlingsforløbet *op til* ændringsvedtagelsen.

Hvis ikrafttrædelsestidspunktet for vedtægtsændringen *ikke* præciseres enten i selve ændringsforslaget eller af dirigenten i tilknytning til afstemningen om ændringen, må nok som *udfyldende* regel gælde, at vedtægtsændringer får virkning fra det tidspunkt under mødet, hvor ændringen vedtages. Modifikation heri må dog muligt gøres, såfremt det ifølge indkaldelsen, ændringsforslagets natur og/eller forholdene i øvrigt ikke er forventeligt for medlemmerne, at nyordningen vil træde i kraft før mødets afslutning. Specielt når det drejer sig om en ændring af reglerne vedrørende valg af ledelse, vil dette forbehold have praktisk betydning. Det må således anses som en almen forudsætning for en ledelsesordning, at den siddende ledelse har ret og pligt til at gøre sine forretninger færdige iht. de regler, ifølge hvilke den er valgt. Se herom nærmere nedenfor under afsnit IV, 2.2.4 om valg af foreningsledelse.

I *praksis* vil en vedtagelse af en vedtægtsændring i øvrigt nok i mange tilfælde først få betydning senere end vedtagelsestidspunktet allerede af den grund, at det anliggende, ændringen angår, ikke har aktualitet på *samme* møde, hvor ændringen vedtages.

Endvidere vil det være en forudsætning for ændringens bindende karakter og dermed ikrafttrædelse, at den *kommuniker*es på behørig vis til de berørte medlemmer.²⁰

2.3. Den materielle minoritetsbeskyttelse mod ændring af vedtægt samt generelle regelsæt og vedtagelser

I mange tilfælde vil gennemførelsen af en ændring i foreningens virkegrundlag forløbe gnidningsfrit. Den forskydning, der finder sted i kraft af gradvist ændret foreningspraksis, avler normalt ikke vanskeligheder mht. minoritetsbeskyttelsen – praksis udvikles jo, fordi medlemmerne affinder sig med det, der sker, hvilket retligt set som regel vil konstituere en stiltiende accept. Vedtages en *formel* ændring i regelgrundlaget på tværs af ønskerne hos et mindretal, kan der derimod opstå komplicerede retlige problemer. Princippet om, at foreningsforholdets indhold bestemmes af den kollektive vilje, sådan som denne udmønter sig i flertallets beslutning, lader sig således – som også omtalt ovenfor i afsnit I, 3.3 om minoritetsbeskyttelsen og afsnit V, 3.2 om foreningsbeslutninger vedrørende enkeltmedlemmers individuelle forhold – ikke opretholdes undtagelsesfrit. Især kan der være særlige hensyn at tage, når medlemskabet (reelt) er tvungent.

2.3.1. Udgangspunktet
Medlemmernes forpligtelse den for, hvad vedtægtet siger om, er en del af det, der følger af medlemskabet. Det er derfor vigtigt, at medlemmerne er klar over, hvad de forpligter sig til ved at blive medlemmer. Dette gælder også for de regler, der er fastsat i vedtægtsregelsættet og vedtagelsen. I afsnit 2.1 og nedenfor afsnit 2.2 og 2.3 ændres grundlaget for medlemskabet i almindelighed til selve foreningens vedtægt. Også vedtægtens regler, der er fastsat i 1939/197 ØL, hvor der er tale om en anden organisation krævet iht. de herom krævede regler (se herom krævet), efter at en urafstemning er afsluttet.

Der er imidlertid en række knyttede generelle regler, der er fastsat permanent eller midlertidigt om minoritetsbeskyttelsen i afsnit III, 2.2.

Selv den ordning, der er fastsat i 1939/197 ØL, kun en vis elasticitet. Denne, vil der i princippet sådan forandring vil ikke gennemføres via et generelt regelsæt vedtægten og dermed dette nedenfor under som alt efter foreningens behov. Endvidere vil en ændring af vedtægtsregler, se nedenfor om uafhængige retskrav, krav, som er således uafhængige af indgreb via ændring i vedtægten i afsnit 2.3.5. Sml. herom om foreningsbeslutninger i forhold. Fremstillingen

Afsnit IV. Foreningsorganer og styringsfunktioner

2. Der

Alle medlemmer skal principielt indkaldes samt eventuelle bestyrelsesmedlemmer uden for medlemskredsen og revisorer. Derimod skal kun med direkte hjemmel i vedtægten repræsentanter for en eventuel hovedforening indkaldes.

Aflysning og ændring

Når først mødet er (lovligt) indkaldt, kan det normalt ikke aflyses igen, men må afholdes som varslet. Noget andet er, at det på den indkaldte forsamling kan vedtages at udskyde forhandlingerne til en ny (lovligt varslet) generalforsamling.

Tilsvarende kan en udsendt indkaldelse kun ændres inden for rammerne af, hvad den oprindeligt udsendte tillader.

2.2. Gennemførelsen – den formelle ramme for forhandlingerne – medlemsrettigheder på generalforsamlingen

2.2.1. Forhandlingernes ledelse: Dirigenthvervet

Valg og afsættelse

Det praktiske initiativ til generalforsamlingens afholdelse ligger altså i reglen hos bestyrelsen. Men denne kan vanskeligt selv lede generalforsamlingen, eftersom dens virksomhed er genstand for drøftelse på mødet. Den bør derfor indtage en mere tilbagetrukket position i relation til forhandlingernes ledelse. Til at forestå denne ledelse er det følgelig almindeligt, at forsamlingen udpeger en forhandlingsleder, »dirigent« i henhold til de regler, der gælder om valg – jf. ovenfor under 1.2.2.³⁵ Gennemførelsen af denne indledende valghandling vil være en normal bestyrelses(formands)forpligtelse.³⁶

I princippet har forsamlingen til enhver tid adgang til at afsætte dirigenten efter de regler, der gælder for valg af denne, og vælge en ny. Enhver lovlig deltager i forsamlingen kan fremsætte forslag hertil, og et sådant – motiveret – forslag skal umiddelbart sættes under afstemning uden forudgående debat under den allerede valgte dirigents ledelse. Afsættes han, må der vælges en ny under den oprindelige forhandlingsleders auspicier.

Kvalifikationer og habilitet

Dirigenten er i princippet tillidsmand for *alle* foreningsmedlemmerne og i denne egenskab en slags første-instans voldgiftsdommer for så vidt angår alle de procedurespørgsmål, der kommer op under forhandlingerne. Han bør derfor være *neutral* i sin optræden – selv om valg af en partisk dirigent næppe kan sanktioneres af et utilfreds mindretal på anden måde end gennem anfægtelse af de beslutninger, der træffes, ad rettens vej, se herom nedenfor. Der er intet til hinder for, at dirigenten vælges blandt medlemmerne, og er han medlem, har han både taleret og stemmeret i denne egenskab. En dirigent uden for medlemskredsen har derimod ikke i kraft af sin dirigentstilling taleret som deltager i debatten.

De afgørelser af på mødet, kan have stor indflydelse på foreningens beslutninger. I en bred og tømme ramme for afhandlingerne, såfremt hvorefter om hans afgørelser i sig selv om han i princip til sidesættelser af gæld derfor afhænge af, at om foreningsjura, kendt forhold samt ansvarsforhold.

Dirigenten står for ret for, at formalia i de

Herunder påser han af en hertil kompetent der en tilstrækkeligt ksted og -tid, at indkaldt materiale til drøftelse slutningsdygtigt (f.eks. antal fremmødte). Har mødt og eventuelle fuhabilitetsspørgsmål vil påse, at foreslåede kan er opstillingsberettiget generalforsamling, at styrelsen og påtegnet

Dernæst skal han i herunder sikre, at der som ordstyrer (inden for forretningsordenen for fastlagt på forhånd). I god tone respekteres, hvad dagsordenen berigtens kompetence.

Ligeledes er det der regår betryggende og geledes skal han opge dette til forsamlingen stemningen af forsamlingen

Generelt påhviler det fremgår klart på man overgår til en n

ter

amt eventuelle besty-
g revisorer. Derimod
repræsentanter for en

t normalt ikke aflyses
t er, at det på den ind-
andlingerne til en ny

ændres inden for ram-

for forhandlingerne lingen

et
afholdelse ligger altså
ligt selv lede general-
stand for drøftelse på
rullet position i rela-
denne ledelse er det
en forhandlingsleder,
om valg – jf. ovenfor
ende valghandling vil
se.³⁶

adgang til at afsætte
f denne, og vælge en
remsætte forslag her-
ddelbart sættes under
allerede valgte diri-
y under den oprinde-

le foreningsmedlem-
ans voldgiftsdommer
er kommer op under
sin optræden – selv
oneres af et utilfreds
se af de beslutninger,
Der er intet til hinder
og er han medlem,
cab. En dirigent uden
af sin dirigentstilling

2. Den højeste foreningsmyndighed i demokratiske ...

De afgørelser af procedurespørgsmålene, dirigenten træffer på mødet, kan have stor indflydelse på det materielle indhold af forsamlingsens beslutninger. Det er endvidere vanskeligt at opstille en udtømmende ramme for dirigentens beføjelser. Endelig er reaktionsmulighederne, såfremt hvervet misforvaltes, i praksis begrænsede – *selv om* hans afgørelser i princippet kan indbringes for domstolene, og *selv om* han i princippet vil ifalde erstatningsansvar for grove fejl og tilsidesættelser af gældende regler (se herom nedenfor). Meget vil derfor afhænge af, at der vælges en person med tilstrækkelig viden om foreningsjura, kendskab til den konkrete forenings vedtægter og forhold samt ansvarsfølelse og konduite.

Dirigenten står for *den praktiske afvikling af mødet og har ansvaret for, at formalia i denne forbindelse overholdes.*³⁷

Pligter

Herunder påser han, at mødet er indkaldt med tilstrækkeligt varsel af en hertil kompetent person (eller organ), at indkaldelsen indeholder en tilstrækkeligt koncis angivelse af mødeformålet og af mødested og -tid, at indkaldelsen er bekendtgjort eller udsendt korrekt, at materiale til drøftelse er behørigt bilagt, og at mødet i øvrigt er beslutningsdygtigt (f.eks. hvis vedtægten opstiller krav mht. mindste antal fremmødte). Han må endvidere efter behov sikre, hvem der er mødt og eventuelle fuldmagters gyldighed samt afklare opståede inhabilitetsspørgsmål vedrørende de fremmødte. Ligeledes skal han påse, at foreslåede kandidater til valg er valgbare, samt at opstilleren er opstillingsberettiget. Dirigenten påser fremdeles på den ordinære generalforsamling, at det forelagte regnskab er underskrevet af bestyrelsen og påtegnet af revisor.

Der næst skal han tilrettelægge dagsordenens praktiske afvikling, herunder sikre, at den udtømmes inden mødets afslutning, og virke som ordstyrer (inden for rammerne af vedtægter, indkaldelsen og den forretningsorden for forhandlingernes førelse, som evt. måtte være fastlagt på forhånd). Det er i den forbindelse hans pligt at sikre, at god tone respekteres, og at indlæggene ikke bevæger sig uden for, hvad dagsordenen berettiger til. Se i øvrigt nærmere nedenfor om dirigentens kompetence.

Ligeledes er det dirigenten, der skal sørge for, at afstemninger foregår betryggende og i overensstemmelse med vedtægtens regler. Ligeledes skal han opgøre resultatet af stemmeafgivelsen og meddele dette til forsamlingen (herunder det konkrete indhold af de ud fra afstemningen af forsamlingen trufne beslutninger).

Generelt påhviler det i øvrigt dirigenten til enhver tid at sikre, at det fremgår klart på selve mødet, hvad der foregår (f.eks. hvornår man overgår til en ny sag på dagsordenen), og hvad der beslutes

Afsnit IV. Foreningsorganer og styringsfunktioner

2. D

(f.eks. ved oplæsning af valgresultater og beslutninger). I forlængelse heraf skal han sikre, at det senere kan *eftervises*, hvad der er sket på generalforsamlingen – i det mindste ved egne notater. Oftest er der sædvane for, at der udfærdiges i det mindste et skriftligt referat af de beslutninger, der er taget (*beslutningsreferat*) og i visse foreninger også et mere udførligt referat af, hvad der er sagt og af hvem under forhandlingerne (*forhandlingsreferat*). I så fald påhviler det dirigenten at tilse, at dette referat (»protokol«) føres, således at begivenhederne i påkommende fald kan eftervises senere.³⁸ Undertiden er det generalforsamlingen, der vælger referenten. Men denne fungerer under alle omstændigheder under dirigentens ansvar. Han skal derfor også underskrive protokollen til sikring af, at den er i overensstemmelse med det stedfundne.³⁹ Medlemmer med relevante særstandpunkter har ret til at få dem noteret i protokollen. Efter omstændighederne kan det også være på sin plads heri at notere grundlaget for eventuelle uenigheder, som der er taget stilling til på mødet, og for dirigentens beslutninger i opståede procedurespørgsmål o.l.

I den udstrækning, praktiske grunde nødvendiggør det, inddrager dirigenten den fornødne medhjælp (f.eks. til optællinger, registrering af stemmer o.l.).

Kompetence
Dirigentens
område

Dirigenten har som *hovedregel* kompetence til at afgøre alle formelle anliggender omkring mødets afvikling og forsamlingens beslutningstagen.⁴⁰

Det er således ham, der under mødet *afgør de procedurespørgsmål*, som kommer op, og som i den forbindelse om nødvendigt *fortolker vedtægten, dagsordenen og fremsatte forslag*. Sådanne afgørelser kan det f.eks. blive aktuelt at træffe, når der opstår tvivl om forsamlingens kompetence, indkaldelsens og mødets lovlighed og beslutningsdygtighed, om taleret eller stemmeret, herunder om adgangen til at stemme ved fuldmagt, om afstemningsmetoden og om rækkevidden af forsamlingens beslutninger for proceduren.

I konsekvens heraf er det dirigenten, der *styrer de mundtlige indlæg*, herunder beslutter talerorden – idet han dog *skal* give indlæg vedrørende proceduren for den måde, mødet afvikles på, forrang for alle andre punkter og talerindlæg. Ligeledes fastsætter han taletidsbegrænsninger, tager stilling til brug af talerstol og mikrofon, til evt. opdeling af debatten, til om eventuelle forslag skal udformes skriftligt, og til om et dagsordenpunkt kan anses udtømt, så at det må afsluttes.

Hvad specielt dagsordenen angår, kan dirigenten evt. vælge at lade *to sammenhængende punkter drøfte under ét*. Omvendt kan han *opdele* et dagsordenpunkt i flere dele, såfremt det er nødvendigt for

klarheden i behandlingen af punkterne i rækkesfølge. Medlemmer, som risikerer at blive udeladt fra indkaldelsen forventer, at mødet når et dagsordenpunkt, medmindre det var tilfældet, at ingen har forladt mødet.

Han afgør endvidere, om et ændringsforslag kan indbringes inden for rammen for et oplysningsmøde, et helt nyt forslag, hvorfor det må henvises til næste møde (se 2.2.2). Ligeledes i flere tempi (se 2.2.2).

Også *afstemningsregler* herunder vedtægtsregler herunder afstemning frem for åbent⁴¹). Herunder kan der være tale om slag m.v., så de egne forslag kan komme på. Han kan også på at klarlægge det, der har ansvaret for beslutningen herunder beslutte at protesteres heroverfor.

En række af dirigentens stillingtagen, når det af gældende retsregler følger af forsamlingen.

Forsamlingen kan ved indkaldelsen (f.eks. ved indkaldelsen) kan dirigenten meddele, der ikke var forberedt på at udvide et sammentræf eller vedtægten. For at udvide et sammentræf med medlemmer ville jo og gøre deres indflydelse med henblik på ændringer i den udsen kunne få den betydning for sent.

Lige så lidt kan dirigenten eller at gøre in-

ner

2. Den højeste foreningsmyndighed i demokratiske ...

ninger). I forlængelse af, hvad der er sket på notater. Oftest er der skriftligt referat af de og i visse foreninger agt og af hvem under påhviler det dirigen- således at begivenhe- e.³⁸ Undertiden er det en denne fungerer un- svar. Han skal derfor den er i overensstem- d relevante særstand- len. Efter omstændig- notere grundlaget for g til på mødet, og for ærgsmål o.l.

diggør det, inddrager tællinger, registrering

til at afgøre alle for- og forsamlings be-

de procedurespørgs- om nødvendigt for- rslag. Sådanne afgø- der opstår tvivl om nødets lovlighed og et, herunder om ad- ringsmetoden og om roceduren.

er de mundtlige ind- og skal give indlæg vikles på, forrang for stsætter han taletids- og mikrofon, til evt. skal udformes skrift- mt, så at det må af-

iten evt. vælge at la- t. Omvendt kan han let er nødvendigt for

klarheden i behandlingen. Han kan endvidere *ændre dagsordens- punkternes rækkefølge* – forudsat der ikke derigennem vil være medlemmer, som risikerer at indfinde sig for sent i forhold til det ifølge indkaldelsen forventelige behandlingstidspunkt. Derimod kan han, når et dagsordenspunkt er færdigbehandlet, *ikke genoptage* det, medmindre det var tilkendegivet, at det ville blive taget op igen, eller ingen har forladt mødet i tillid til, at sagen var afsluttet.

Han afgør endvidere, *hvorledes forslag skal håndteres* – således om et ændringsforslag kan sættes til behandling som liggende inden for rammen for et oprindeligt forslag, eller om det skal betragtes som et helt nyt forslag, som ikke kan rummes inden for dagsordenen, hvorfor det må henskydes til en senere generalforsamling (se nedenfor under 2.2.2). Ligeledes afgør han, om et forslag evt. må behandles i flere tempi (se ligeledes nedenfor under 2.2.2).

Også *afstemningsformen og -metoden* bestemmes – i mangel af vedtægtsregler herom – af dirigenten (der f.eks. kan beslutte skriftlig afstemning frem for håndsoprækning og anonym afstemning frem for åben⁴¹). Herunder kan han om nødvendigt redigere beslutningsfor- slag m.v., så de egner sig til afstemning, og opstille afstemningste- maerne. Han kan også anordne vejledende afstemninger med henblik på at klarlægge det endelige afstemningstema. Ligeledes er det ham, der har ansvaret for *opgørelsen af afstemningsresultatet*. Han kan herunder beslutte at opfatte et forslag som vedtaget, såfremt der ikke protesteres heroverfor.

En række af dirigentens afgørelser kan overlades til forsamlin- gens stillingtagen, men dirigentens beslutninger vedrørende indhol- det af gældende ret kan dog ikke henskydes til eller omgøres af for- samlingen.

Forsamlingen kan således ikke dispensere fra formelle mangler ved indkaldelsen (f.eks. fra et for kort indkaldelsesvarsel).⁴² Ej heller kan dirigenten med forsamlings accept tillade behandling af em- ner, der ikke var forudseelige for medlemmerne ud fra indkaldelsen eller vedtægten. Forsamlingen kan således ikke træffe beslutning om at udvide et sammen med indkaldelsen udsendt forslag (udeblevne medlemmer ville jo muligvis have vurderet behovet for at møde op og gøre deres indflydelse gældende anderledes). Tilsvarende gælder med henblik på ændring i den rækkefølge, efter hvilken de enkelte punkter i den udsendte dagsorden behandles, såfremt ændringen vil kunne få den betydning, at enkelte interesserede først indfinder sig for sent.

Lige så lidt kan dirigenten overlade forsamlingen at tolke vedtæg- ten eller at gøre indgreb i medlemmers af foreningsforholdet uaf-

Afsnit IV. Foreningsorganer og styringsfunktioner

2. D.

hængige retskrav eller i deres ufravigelige rettigheder i øvrigt (i de foreninger, hvor sådant er hjemlet), jf. om disse ovenfor under afsnit I, 3.1.2. Dirigenten *skal* således sikre, at enkeltmedlemmers ufravigelige eller på anden måde urørlige krav respekteres. Eksempelvis har ethvert medlem som nævnt nedenfor for under 2.3 et retskrav på, at den gældende vedtægt respekteres i forhold til ham. Allerede derfor kan dirigenten ikke *bare* overlade spørgsmål, der angår tvivl om vedtægtens forståelse (f.eks. om generalforsamlingens kompetence og centrale procedurespørgsmål vedr. forsamlingens lovlige afvikling) til afgørelse ved afstemning.

Dirigenten må naturligvis på opfordring over for forsamlingen redegøre for grundlaget for sine beslutninger.

Forsamlingens område

Visse procedurespørgsmål, nemlig sådanne som griber direkte ind i den materielle beslutningstagen, kan *dirigenten ikke træffe afgørelse i uden om forsamlingen*. Dette gælder således efter omstændighederne, når det skal træffes afgørelse *om* at lade et *dagsordenpunkt udgå*, *om* mødets ophør, inden hele dagsordenen er udtømt, *om* udsættelse af mødet til en anden dag, *om* afvisning eller udsættelse af en på dagsordenen optaget sag eller et lovligt forslag, *om* afslutning af debatten om et dagsordenpunkt, inden talerrækken er udtømt, *om* undladelse af afstemning (eller i det mindste konstateringen af den klar overvejende opfattelse) om en beslutning, forsamlingen skal træffe, eller *om* henvisning af en sag til behandling i særligt udvalg. Her må han altså forlange forsamlingens afgørelse. Også udenforståendes eventuelle adgang til at overvære generalforsamlingen afgøres som nævnt nedenfor under 2.2.2 af forsamlingen.

Dirigentens sanktionsmidler

De midler, dirigenten har til rådighed ved varetagelsen af sin funktion, er følgende:

Han vil kunne *påtale* eventuelle ukorrektheder – og eventuelt, såfremt det drejer sig om en taler, lidt skarpere »*kalde denne til orden*«. I øvrigt kan han også *fratage en taler ordet*, når god orden kræver det, taletiden er udløbet eller emnet er udtømt (hvorfor han i samme tilfælde også kan lukke talerlisten), ligesom han midlertidigt eller definitivt kan *bortvise* enkeltdelegerede, der ikke iagttager den nødvendige orden på mødet.⁴³ Såfremt en sag kræver særlig overvejelse, eller situationen i øvrigt nødvendiggør det, kan han *suspendere mødet* for en kortere tid. Under særlige omstændigheder kan han endvidere *hæve mødet*. Endelig kan dirigenten naturligvis forlange *ført til protokol* det, han mener er relevant med henblik på eftervisningen af, hvad der er foregået. Han har som allerede nævnt ret og pligt til at underskrive protokollen, der herefter formodes at indeholde den korrekte version af begivenhederne.

Som nævnt ovenfor, såfremt han nægter at træffe afgørelse, er han i øvrigt i sids medlemmer, der følger gennemført over for, ten har handlet ufors fra sine forudsætning retage) vil han endv Se herom nedenfor u

2.2.2. Medlemsrettig
Som sagt er det på g sentantskabsmøder c deres mandats løbeti eningens ledelse. De der det enkelte medli forskrifter herom ikk

Det ligger her i s møde op⁴⁷ og overv øvrigt revisor. Derin gæster, næppe uden stændighederne besl

Ligeledes har me – *adgang til at ytre s* tømt).⁴⁹

Fremdeles kan m gives (*sagligt releva* i bestemte henseende sen af sådan inform udgør et indgreb i an

Flere vanskelighe til at kræve bestemte kræve disse gjort til udsætning af, at kra ingen for forenings og i øvrigt ligger inc gælder herom følger

Et medlem (også dende regel altid kra gjort til *genstand for* for så vidt han *anm* med på dagsordenen

ioner

ettigheder i øvrigt (i de sse ovenfor under afsnit ltmedlemmers ufravige- kteres. Eksempelvis har er 2.3 et retskrav på, at il ham. Allerede derfor der angår tvivl om ved- ingens kompetence og gens lovlige afvikling)

er for forsamlingen re-

som griber direkte ind en ikke træffe afgørelse efter omstændigheder- lagsordenspunkt udgå, udtømt, om udsættelse r udsættelse af en på z, om afslutning af de- n er udtømt, om und- tateringen af den klar samlingen skal træffe, ærligt udvalg. Her må Dgså udenforståendes mlingen afgøres som

I varetagelsen af sin

er – og eventuelt, så- lde denne til orden«. år god orden kræver hvorfor han i samme midlertidigt eller de- ttager den nødvendi- lig overvejelse, eller uspendere mødet for n han endvidere hæ- ange ført til protokol sningen af, hvad der igt til at underskrive den korrekte version

2. Den højeste foreningsmyndighed i demokratiske ...

Som nævnt ovenfor kan forsamlingen til enhver tid sætte dirigen- ten af, såfremt han misforvalter sit hverv. Men dirigentens beslutnin- ger er i øvrigt i sidste ende underkastet den censur, der ligger i, at medlemmer, der føler deres rettigheder krænkede, kan søge disse gennemført *over for foreningen*⁴⁴ ved *domstolene*.⁴⁵ Såfremt dirigen- ten har handlet uforsvarligt (dvs. helt uden for det skøn, som han ud fra sine forudsætninger og situationens pres må have frihed til at fo- retage) vil han endvidere kunne ifalde personligt erstatningsansvar. Se herom nedenfor under afsnit VII, 1.2.2.

Kontrollen med dirigentens virksomhed

2.2.2. Medlemsrettighederne

Som sagt er det på generalforsamlingen, medlemmerne⁴⁶ (på repræ- sentantskabsmøder de udpegede repræsentanter for disse inden for deres mandats løbetid) har mulighed for at udøve indflydelse på fore- ningens ledelse. Dette aktualiserer spørgsmålet om, hvilke rettighe- der det enkelte medlem har i forbindelse med dette møde, når særlige forskrifter herom ikke findes i vedtægten.

Det ligger her i sagens natur, at den pågældende har adgang til at møde op⁴⁷ og *overvære* generalforsamlingen.⁴⁸ Det samme gælder i øvrigt revisor. Derimod har offentligheden, herunder journalister og gæster, næppe uden videre adgang, men noget sådant kan efter om- stændighederne besluttes af forsamlingen.

Tilstedevæ- relsesret

Ligeledes har medlemmet – uafhængigt af, om han har stemmeret – *adgang til at ytre sig* (indtil dirigenten måtte fastslå, at emnet er ud- tømt).⁴⁹

Taleret

Fremdeles kan medlemmet *kræve, at der på generalforsamlingen gives (sagligt relevante) oplysninger* vedrørende foreningens forhold i bestemte henseender – bortset fra særlige tilfælde, hvor fremlæggel- sen af sådan information vil kunne skade foreningen væsentligt eller udgør et indgreb i andres private rettigheder.⁵⁰

Retten til at kræve oplys- ninger

Flere vanskeligheder volder spørgsmålet om medlemmets adgang til at kræve bestemte emner behandlet samt til at fremsætte forslag og kræve disse gjort til genstand for en formel afstemning.⁵¹ Under for- udsætning af, at kravet i øvrigt er *sagligt relevant, dvs. emnet ligger ingen for forenings virkefelt og generalforsamlingens kompetence*,⁵² og i øvrigt ligger inden for, hvad vedtægten og lovgivningen tillader, gælder herom følgende:

Retten til at få emner be- handlet og til at fremsætte forslag

Et medlem (også medlemmer uden stemmeret) kan som udfyl- dende regel altid kræve et *emne behandlet* på generalforsamlingen og gjort til *genstand for afstemning* (såfremt det egner sig for en sådan), for så vidt han *anmoder herom i så god tid*, at det kan nå at komme med på dagsordenen for mødet.⁵³

Forhåndsvars- lede forslag

Afsnit VIII. Afgørelse af stridigheder

domstolene prøvelsesret i alle sagsforhold, hvilket imidlertid ikke er tilfældet, såfremt betingelserne for privat voldgift er til stede, eller der slet ikke er tale om et krav af retlig karakter. Videre har domstolene specielt i ældre tid brugt megen tid på at *fortolke* sig ud af vedtægtsmæssige endelighedsbestemmelser vedrørende foreningsorganernes afgørelser. Men dette er unødvendigt, når der klart foreligger en tvist af retlig karakter, og det umiddelbart kan konstateres, at betingelserne for privat voldgift ikke er opfyldt. Ikke sjældent træffes der også »allerede fordi«-afgørelser, som efterlader de centrale spørgsmål ubelyste. Afgørende for, hvorledes dommeren vurderer retsstillingen i relation til sine muligheder for at foretage en materiel efterprøvelse, er tilsyneladende også ofte, dels om han billiger det materielle resultat, foreningsmyndigheden er nået frem til, dels sagsgenstandens betydning for de involverede enkeltpersoner og for samfundet. Endelig har det undertiden spillet ind, om tvistens genstand er let eller svær for domstolene at håndtere. Således er der f.eks. størst tilbøjelighed til at efterprøve, om passende formelle procedurer er overholdt. I denne forbindelse kan det også noteres, at afgørelserne ofte udtrykker den omstændighed, at et konkret skøn udøvet af foreningsledelsen ikke bør tilsidesættes, på en måde, som giver indtryk af, at efterprøvelse af skønnets grænser overhovedet ikke kan finde sted.

For at nå til større klarhed er det først og fremmest nødvendigt at fastlægge den foreningsmæssige selvstyreordnings grænser over for den virksomhed, der er retligt dømmende (nedenfor under 2). Med henblik på den sidstnævnte type tvister er det endvidere nødvendigt at afklare, hvad der kræves for gyldigheden af en forenings(voldgifts)mæssig »selvdømme«-ordning (nedenfor under 3).

2. Selvstyrets grænser

Selvstyre-
princippet

En forening udgør et selvstyrende samfund. Heri ligger, at foreningen gennem de interne styringsmekanismer, dvs. ved flertalsbeslutning – altså »politisk«-beslutning – kan regulere og omregulere forholdene i en række relationer. Herved kan enkeltmedlemmer og medlemsgrupper meget vel blive udsat for forandringer eller præciseringer med hensyn til deres af foreningsforholdet flydende rettigheder og forpligtelser.

I en vis udstrækning må beslutninger af denne art stå fast (altså være endelige) som en konsekvens af selve den omstændighed, at foreningsforholdet bygger på anerkendelse af disse styringsmekani-

nismers legitimitet. På den anden side har flertals-styreordningen har grænser, som ledes ikke med hjemmel i den styringsbeføjelse tiltage sig en retlige tvister.

Spørgsmålet er imidlertid om selvstyre. Med andre ord: I hvilken grad bindende tillægge almindelige kravene til endelige afgørelse?

Hvad dette angår, ligger der megen interesse i foreningslivet, at den kan afvises fra domstolene, at dens fremme kræver en sagsøgers side.² Hertil kræves i medlemskabet, som er ufravigelige rettigheder.

For domstolenes overvejelse deres (hhv. de lovlige voldgifts) række hensyn ind:

På den ene side har megen interesse i, at den gennem indmeldelse af den kollektive enhed, at tværs af den enkeltes ønske om at være i og med, at det i den kollektive enheder. Hertil kræves i overensstemmelse med denne styringsret, uden tvivl af domstolene, ville det i kollektive enheder.

På den anden side er der megen interesse i, at den ikke blot med en henblik på den enkelte en afgørelse forankret i gældende ret.

Uden for selvstyreordningen tvister. Der lader sig ikke gennemføre en endelig definition, dog slå fast, at den om forklares som selvstyre uden for domstolenes rækkevidde for privat voldgift er oplyst (nedenfor) i reglen ikke

2. Selvstyrets grænser

ld, hvilket imidlertid ikke er at voldgift er til stede, eller karakter. Videre har domstol på at *fortolke* sig ud af vedrørende foreningsorganer, når der klart foreligger klart kan konstateres, at befyldt. Ikke sjældent træffes om efterlader de centrale rledes dommeren vurderer for at foretage en materiel e, dels om han billiger det er nået frem til, dels sags-enkelt personer og for samnd, om tvistens genstand er Således er der f.eks. størst de formelle procedurer er så noteres, at afgørelserne onkret skøn udøvet af for n måde, som giver indtryk verhedet ikke kan finde

og fremmest nødvendigt at ordnings grænser over for (nedenfor under 2). Med det endvidere nødvendigt len af en forenings(vold- or under 3).

Heri ligger, at foreningen ved flertalsbeslutning om regulere forholdene i ommer og medlemsgrupper eller præciseringer med le rettigheder og forplig-

denne art stå fast (altså den omstændighed, at af disse styringsmekka-

nismers legitimitet. På den anden side ligger det også klart, at flertals-styreordningen har grænser. Foreningens ledelsesorganer kan således ikke med hjemmel i den af denne ordning følgende *politiske* styringsbeføjelse tiltage sig en myndighed, som reelt er *dømmende* i retlige tvister.

Spørgsmålet er imidlertid, hvor det grænsen går for foreningens selvstyre. Med andre ord: I hvilke tvister kan foreningen via vedtægten bindende tillægge almindelige foreningsorganer (dvs. organer, der *ikke* opfylder kravene til en privat voldgift) ret til at træffe den endelige afgørelse?

Hvad dette angår, ligger det i hvert fald klart, at der *ikke skal ret megen interesse i foreningsmedlemskabet til for at undgå, at en sag kan afvises fra domstolene efter de i retsplejen gældende regler om, at dens fremme kræver en tilstrækkelig »retlig interesse« heri fra sagsøgers side.*² Hertil kræves altså *ikke* den væsentlighed i interessen i medlemskabet, som er nødvendig for, at domstolene vil statuere ufravigelige rettigheder.

For domstolenes overvejelse over, hvorvidt en sag falder under deres (hhv. de lovlige voldgiftsretters) område, spiller i øvrigt en række hensyn ind:

På den ene side har medlemmerne i henhold til selve den ordning, som de gennem indmeldelsen er gået ind i med hensyn til styringen af den kollektive enhed, accepteret, at der kan træffes beslutning på tværs af den enkeltes ønsker. Denne ordning er godkendt af retsordenen i og med, at det i dansk ret accepteres, at der etableres selvstyrrende kollektive enheder. Skulle enhver beslutning, som bliver lovligt til i overensstemmelse med gældende regler for udøvelsen af denne styringsret, uden videre kunne efterprøves og evt. tilsidesættes af domstolene, ville det eliminere selve grundlaget for styringen af kollektive enheder.

På den anden side er det indlysende, at foreningens ledelsesorganer *ikke blot med en henvisning til selvstyreretten* bør kunne påtvinge den enkelte en afgørelse, som ikke med tilstrækkelig sikkerhed er forankret i gældende ret.

Uden for selvstyreområdet ligger principielt afgørelse af retlige tvister. Der lader sig ikke på teoretisk plan opstille nogen sikker, almindelig definition på, hvad en retlig strid er. Men det lader sig dog slå fast, at den omstændighed, at reelt dømmende virksomhed *forklares* som selvstyre, *ikke* er tilstrækkelig til at bringe forholdet uden for domstolenes rækkevidde uden hensyn til, om betingelserne for privat voldgift er opfyldt, og det vil disse betingelser (som omtalt nedenfor) i reglen ikke være, når afgørelsen træffes af de normale

Kravet om retlig interesse

Grundene bag selvstyreordningen

De judicielle organers områder
De klare tilfælde af camoufleret selv-dømme

Afsnit VIII. Afgørelse af stridigheder

selvstyreorganer. Foreningsmyndighederne kan med andre ord ikke blot ved at hæfte prædikatet »selvstyre« på en klart judiciel virksomhed eliminere medlemmernes mulighed for at søge domstolenes bistand.

Mange gange griber domstolene ind i foreningsbeslutninger truffet iht. selvstyret med henblik på at tilgodese en række vægtige retshensyn i forhold såvel til udenforstående som til foreningens medlemmer. Se om de herpå baserede ufravigelige regler ovenfor afsnit I, 3.1.2. På dette grundlag statueres efter omstændighederne, at der er et af foreningsvedtægten og de interne foreningsorganer uafhængigt krav på optagelse og forbliven i foreningen og på beskyttelse af visse fundamentale medlemsrettigheder. Begrundelsen er bl.a. hensynet til sikringen af den enkeltes ret til erhverv og arbejde, hensynet til foreningsmedlemmerne, når medlemskabet er en pligt, og hensynet til dem, i forhold til hvem foreningen forvalter offentlige opgaver.³ Tilfælde af denne art er beskrevet flere steder i de foregående afsnit.

Både domstolene og en lovlig voldgiftsret kan tilsidesætte interne foreningsforskrifter eller -ledelsesbeslutninger, som antages at kollidere med de ufravigelige foreningsretlige regler. Anliggender, der er reguleret via de ufravigelige regler, er altså så at sige pr. definition af retlig karakter. Følgelig må afgørelser om deres anvendelse træffes af retssikkerhedsmæssigt forsvarligt indrettede organer, dvs. domstolene eller en voldgiftsret efter voldgiftsloven.⁴

Herunder respekteres ej heller uden videre forskrifter om, at et medlem skal gå til den højeste foreningsmyndighed, *inden* han går til domstolene.⁵

De ufravigelige retshensyn kan i øvrigt referere såvel til de materielle resultater, som søges opnået, som til forsvarligheden af den sagsbehandling, der fører op til pågældende foreningsbeslutning. Hvad det førstnævnte angår, vil man ofte befinde sig i et område, hvor foreningen har udøvet et skøn. Udøvelsen af dette skøn vil domstolene overlade til foreningen, men man vil dog påse, at de grænser for skønnet er respekteret, som ligger i de ufravigelige retsregler. Sådant kan f.eks. være aktuelt ved afvejningen af tilstrækkeligheden i grundene bag en eksklusion. Men forsvarligheden af den fremgangsmåde, der fører op til foreningsbeslutningen, censureres altså også. En eksklusion, der gennemføres under anvendelse af en fremgangsmåde, som er klart ubetryggende for medlemmet, f.eks. fordi dette ikke får lejlighed til forsvar, vil således blive tilsidesat. Dette gælder, uanset om den uforsvarlige fremgangsmåde er klart hjemlet i

vedtægterne. Om, hvilke resultat frem til, henvises i øvrigt til de e

Drejer det sig om udenforsø stolsbehandling i øvrigt antaget holdet til medlemmer lovligt e som at vedtagelsen herom ikke lerede er tilknyttet foreningen.

Ej heller kan foreningsorgan en måde, som kolliderer med hold til regler i foreningsvedt eningsforholdet uafhængig aft danne rettigheder er således kl lig som hovedregel under dor giftsret.⁶ Nogen væsentlig int ceret interesse i sagsgenstande som det drejer sig om rettighi retsgrundlag.⁷

Man skal i forbindelsen ve sig retsposition ikke behøve danner et udtømmende grun tolkning af vedtægtens udtry ten via de almindelige for ovenfor afsnit I, 3.1.3 er så måde, at anliggendet har re opmærksom på, at en retsre vist råderum, inden for hvil der skal besluttes. Også h punkt hjemler et sådant rå programudtalelser eller »r hvad der ligger i disse, et re om de kriterier, der måtte det. Derimod kan de besl inden for disse rammer, il åbner mulighed for et skø vedtægtsmæssige (og rim nets udøvelse inden for c give foreningens skønsmæ lemskab er uden væsentli

Undtagelse i det anfør af rent internt ordensma anliggendet ikke kan sig mål forudsætter (jf. det h

Ufravigelige retshensyn med udgangspunkt i en væsentlig interesse i medlemskab, i pligt til samme eller i foreningens offentlige opdrag

2. Selvstyrets grænser

ne kan med andre ord ikke på en klart judiciel virksomhed for at søge domstolens bi-

i foreningsbeslutninger truf-
ilgodese en række vægtige
tående som til foreningens
ravigelige regler ovenfor af-
ter omstændighederne, at
terne foreningsorganer uaf-
foreningen og på beskyttelse
ler. Begrundelsen er bl.a.
til erhverv og arbejde, hen-
dlemskabet er en pligt, og
ningen forvalter offentlige
et flere steder i de foregå-

ret kan tilsidesætte interne
ger, som antages at kolli-
regler. Anliggender, der er
så at sige pr. definition af
leres anvendelse træffes af
e organer, dvs. domstole-

dere forskrifter om, at et
ndighed, *inden* han går til

referere såvel til de *mate-*
il forsvarligheden af den
nde foreningsbeslutning.
befinde sig i et område,
en af dette skøn vil dom-
dog påse, at de *grænser*
ravigelige retsregler. Så-
1 af tilstrækkeligheden i
ligheden af den frem-
ningen, censureres altså
anvendelse af en frem-
nedlemmet, f.eks. fordi
s blive tilsidesat. Dette
småde er klart hjemlet i

vedtægterne. Om, hvilke resultater en domstolsefterprøvelse bør føre frem til, henvises i øvrigt til de enkelte afsnit i fremstillingen ovenfor.

Drejer det sig om *udenforståendes krav på optagelse*, er *domstols*behandling i øvrigt antagelig obligatorisk, uanset om der i forholdet til medlemmer lovligt er hjemlet foreningsvoldgift, så vidt som at vedtagelsen herom ikke vil kunne dække andre end de, der allerede er tilknyttet foreningen.

Ej heller kan foreningsorganerne udnytte selvstyremuligheden på en måde, som kolliderer med enkeltmedlemmets rettigheder i forhold til regler i foreningsvedtægten, lovgivningen eller en af foreningsforholdet uafhængig aftale med medlemmet. Tvister om sådanne rettigheder er således *klart* af *retlig* karakter og sorterer følge-
lig som hovedregel under domstolene eller en hertil svarende vold-
giftsret.⁶ Nogen væsentlig interesse i medlemskabet eller en kvalifi-
ceret interesse i sagsgenstanden i øvrigt er her ikke nødvendig, efter-
som det drejer sig om rettigheder, som udspringer af et foreliggende
retsgrundlag.⁷

Medlemsret-
tigheder iht.
vedtægt og
lovgivning

Man skal i forbindelsen være opmærksom på, at en vedtægtsmæs-
sig *retsposition* ikke behøver være baseret på en vedtægtsregel, der
danner et udtømmende grundlag for afgørelse af uenigheden. Også
tolkning af vedtægtsens udtrykkelige regler og *udfyldning* af vedtæg-
ten via de almindelige foreningsretlige principper – se om disse
ovenfor afsnit I, 3.1.3 er således baseret på vedtægten på en sådan
måde, at anliggendet har retlig karakter.⁸ Endvidere skal man være
opmærksom på, at en retsregel udmærket kan levne den ene part et
vist *råderum*, *inden for hvilket foreningen kan skønne* frit mht., hvad
der skal beslutes. Også hvis foreningsvedtægten på det omstridte
punkt hjemler et sådant råderum ved blot at indeholde rummelige
programudtalelser eller »retlige standarder«, udgør afgørelsen af,
hvad der ligger i disse, et retsspørgsmål. Det kan således påses retligt,
om de kriterier, der måtte ligge i de opstillede rammer, er overskre-
det. Derimod kan de beslutninger, foreningsmyndighederne træffer
inden for disse rammer, ikke efterprøves retligt. Såfremt vedtægten
åbner mulighed for et skøn, vil domstolene derfor efterprøve dettes
vedtægtsmæssige (og rimelige) grænser, men ikke gribe ind i skøn-
nets udøvelse *inden for* disse grænser.⁹ Men man vil herunder nok
give foreningens skønsmæssige beføjelse en *videre* ramme, når med-
lemskab er uden væsentlig interesse.¹⁰

Undtagelse i det anførte gælder dog, såfremt *der er tale om regler af rent internt ordensmæssige, ceremoniel eller lignende art, så at anliggendet ikke kan siges at have den retlige interesse, som et søgs-
mål forudsætter* (jf. det herom ovenfor nævnte).¹¹

Afsnit VIII. Afgørelse af stridigheder

Et særligt problem følger af, at vedtægten er blevet til i kraft af selvstyreordningen, og at den følgelig også kan forandres i henhold til de regler, der gælder for selvstyrets udøvelse. Det ville være nærliggende herfra at slutte, at den *foreningsmyndighed, der er rådig over vedtægten, også må kunne tilpasse samme i lyset af opståede konkrete tvister om vedtægten*, og dermed altså til løsning af disse tvister. Dette vil vel principielt set også kunne lade sig gøre for fremtiden, når blot reglerne om vedtægtsændringer og om mindretalsbeskyttelsen i sådan sammenhæng er overholdt – se om disse ovenfor afsnit II, 2. Men det ligger klart, dels at domstolene kan *efterprøve, om ændringsreglerne er overholdt*, dels at en allerede i henhold til vedtægten aktualiseret ret – f.eks. på en engangsunderstøttelse, på iagttagelsen af en nærmere bestemt procedure ved en gennemført eksklusion o.l. ikke kan berøves medlemmet gennem denne fremgangsmåde, ligesom en allerede aktualiseret pligt – f.eks. bødeskyl-dighed – ikke kan ændres til noget for medlemmet mere belastende. Domstolene vil således kunne efterprøve medlemmernes krav af denne art, hvis ikke der lovligt er vedtaget foreningsvoldgift. En anden ordning kunne i realiteten gøre medlemmerne retsløse i relation til de krav, som disse måtte have i henhold til foreningsaftalen.

Rettigheder
uafhængige
af forenings-
forholdet

Det er endvidere klart, at et foreningsorgan ikke under påberåbelse af det foreningsmæssige selvstyre kan berøve medlemmet rettigheder, der er uafhængige af dette selvstyre (f.eks. fordi de udspringer af medlemmets særlige aftale med foreningen). Domstolene vil derfor kunne efterprøve, hvorvidt der er tale om en af selvstyret uafhængig ret.¹² Antages dette at være tilfældet, vil domstolene også materielt set kunne afgøre tvisten – medmindre der foreligger en i denne henseende gyldig voldgiftsaftale. Og en i øvrigt gyldig vedtagelse om voldgift i foreningsforholdet er i denne henseende ikke nødvendigvis tilstrækkelig, fordi den jo typisk må fortolkes som kun vedrørende de tvister, der udspringer af selve foreningsforholdet (foreningsaftalen) – se herom nedenfor under 3.

Selvstyre-
ordningens
område

De beslutninger i foreningens eget regi, der ikke kan forlanges efterprøvet af domstolene (eller en foreningsvoldgiftsret efter voldgiftslovens regler), bliver herefter f.eks. følgende.

- Skønmæssige foreningsbeslutninger inden for de rammer for foreningsledelsens frie skøn, vedtægten opstiller (hvorimod selve rammens placering godt kan efterprøves retligt, jf. ovenfor),
- foreningsbeslutninger af intern, ordensmæssig karakter eller om ceremonielle eller lignende anliggender.

- beslutninger om hvem der gentaget skal være, hvilke side, hvorledes forening vendes i det daglige, alt indeholder specifikke reg

Hvorvidt der er tale om en slutning i et af de nævnte af ge rammer – kan imidlertid bekræftende fald kan det o vidt der er en gyldig voldgi

I praksis vil det område, reorganernes afgørelse, væ fald føres en retssag om, i selvstyret. Endvidere indst ne sjældent er tilbageholdt plet aftalegrundlag, hvis vil det i hvert fald være a ring af de heri udstukne forbindelse med forening at finde udfyldende retnin i vedtægten for en løsnir interesse i sagen. Desto s jelige vil domstolene væ om der kun er løsere hok interessen omvendt beske se af spørgsmål, som ale lemskabet, turde tilbøjel hedernes beslutning vært

3. Voldgiftsaftaler i f

Ud fra en tradition for, foreningens lukkede kr vanlige ledelsesorganer vedtægter at søge uden relser af stridigheder a findes således i mange suler og til sådanne, de samlingen trufne afgør gen »afgør opståede t

3. Voldgiftsaftaler i foreningsforhold

- beslutninger om hvem der skal sidde i bestyrelsen, **hvad kontingentet** skal være, hvilke aftaler foreningen skal indgå til anden side, hvorledes foreningens faciliteter og hjælpemidler skal anvendes i det daglige, alt under forudsætning af, at vedtægten ikke indeholder specifikke regler herom.

Hvorvidt der er tale om en *retlig* tvist – herunder om en politisk beslutning i et af de nævnte anliggender er bundet inden for visse retlige rammer – kan imidlertid *altid* forlanges afgjort ved domstolene. I bekræftende fald kan det også altid forlanges afgjort af disse, *hvorvidt* der er en gyldig voldgiftsvedtagelse.

I praksis vil det område, som *helt og aldeles* er overladt til selvstyreorganernes afgørelse, være snævert. Der kan således som sagt i al fald føres en retssag om, *hvorvidt* et givet anliggende er omfattet af selvstyret. Endvidere indsnævres dettes område derved, at domstolene sjældent er tilbageholdende med at fortolke og udfylde et ukomplet aftalegrundlag, hvis de *føler* behov herfor. Meget nærliggende vil det i hvert fald være at udfylde og fortolke vedtægten til supplerende af de heri udstukne retningslinjer angående *fremgangsmåden* i forbindelse med foreningsbeslutninger. Men i øvrigt vil iveren efter at finde udfyldende retningslinjer og efter at konstatere holdepunkter i vedtægten for en løsning afhænge noget af *styrken i medlemmets interesse i sagen*. Desto stærkere denne interesse er, desto mere tilbøjelige vil domstolene være til at give sig ud i en efterprøvelse, selv om der kun er løsere holdepunkter i vedtægten at støtte denne på. Er interessen omvendt beskeden, og drejer det sig f.eks. om efterprøvelse af spørgsmål, som alene har betydning i sammenhæng med medlemskabet, turde tilbøjeligheden til at underkende foreningsmyndighedernes beslutning være mindre.

3. Voldgiftsaftaler i foreningsforhold

Ud fra en tradition for, at alle opståede stridigheder afgøres inden for foreningens lukkede kreds – om muligt endog af foreningens sædvanlige ledelsesorganer – har der været tilbøjelighed til i foreningsvedtægter at søge uden om de almindelige domstole *også* ved afgørelser af stridigheder af klart retlig karakter. Klausuler af denne art findes således i mange afskygninger lige fra regulære voldgiftsklausuler og til sådanne, der fastslår, at de af bestyrelsen eller generalforsamlingen truffne afgørelser er »*endelige*«, eller at generalforsamlingen »*afgør opståede tvivlsspørgsmål om vedtægternes anvendelse*«.

Selvdommeklausulernes indhold

BO KRISTIANSEN

Fagforenings- ret

G·E·C Gad
København 1994

Kapitel 9

herefter ikke at kunne fastslå, at der i selve medlemskabet lå en stiltiende bemyndigelse for fagforeningen til at foretage en for medlemmet afgørende handling som en opsigelse af dets stilling. De pågældende akademikerorganisationer var således uberettiget til at varsle arbejdsstandsning uden fuldmagt fra de enkelte medlemmer. Voldgiftsrettens kendelse af 23. juli 1969 fremgår af Arbejdsrettens domssamling 1969, side 85 ff.

I dag vil der formentlig være behov for en mere nuanceret retstilstand, hvor det som hovedregel antages, at fagforeningen kan varsle konflikt på medlemmernes vegne, medmindre det direkte er forbudt i fagforeningens vedtægt.

Danmarks Aktive Handelsrejsende, som står uden for hovedorganisationerne, har så sent som i 1992 fået indføjet i sin formålsbestemmelse, at foreningen kan indgå kollektive aftaler om løn og arbejdsvilkår. Vedtægten fastslår imidlertid ikke, hvilken myndighed der har kompetence til at indgå kollektive overenskomster. Da foreningens højeste myndighed er landsrådet, jf. vedtægtens § 10, vil dette have kompetencen, men det vil næppe være hensigtsmæssigt at skulle indkalde landsrådet, hvis det drejer sig om en overenskomst, der blot omfatter et begrænset antal medlemmer. Hovedbestyrelsen vil i stedet formentlig vælge at sende overenskomsten til urafstemning blandt de berørte medlemmer i henhold til vedtægtens § 13, stk. 11. Derimod ses foreningen ikke i vedtægten at have en udtrykkelig bemyndigelse til at varsle konflikt uden fuldmagt fra de enkelte medlemmer.

9.8. Vedtægtsændringer

Vedtægten er fagforeningens grundlov og fastlægger det nærmere retsforhold mellem forening og medlem. Det er således almindeligt, at vedtægtsændringer ikke kan finde sted, uden at der er en vis sikkerhed for, at et bredt udsnit af medlemmerne står bag. Dette sikres ved, at vedtægtsændringer skal sendes til urafstemning, eller ved at de kun kan vedtages med kvalificeret flertal i kompetent forsamling. I de sidstnævnte tilfælde kan et mindretal, der er tilstrækkeligt stort, blokere for vedtagelsen. Dette kan dog undgås ved, at forslaget kan fremsættes igen på et efterfølgende – ekstraordinært eller ordinært – møde i den kompetente forsamling, hvor forslaget kan vedtages med simpelt flertal. Forskellige kombinationer af urafstemning og kvalificeret flertal ses også, ligesom der kan være krav om, at vedtægtsændringerne skal behandles på to møder. Det eneste generelle træk, der kan udledes, er, at beslutningsreglerne i forbindelse med vedtægtsændringer fraviger det almindelige princip om, at beslutninger træffes ved simpelt flertal i den kompetente

forsamling. Uanset om spørgsmålet, skal forslaget afvises, og først når disse an

På LO-området er vedtægtsændringer til u at kongressen eller hov Kongressen vil dog alti mulighed uanset direk afholdelse af urafstemr

I *Frisør og Kosmetiker* tage, forandre og oph kongresserne sende ve serende, jf. § 12, stk. 7

I *Pædagogisk Medh* gressen eller ved uraf afstemninger besluttet må antages, at hovedt vedtægtsændring til ur

I *Metalarbejderforb* love eller enkelte par deligt flertal, jf. vedtæ

Grafisk Forbund ha antages, at kongresser

Funktionærforbuna regler om vedtægtsæn

På FTF-området har k ning om vedtægtsænd Apoteksteknikerforer ledes afholdes urafste mødet går ind for ved

I *Ergoterapeutforeni* generalforsamlingen er mødt op. Hvis ik medlemmerne er for gives pr. brev. Stemr men skal være foreni ralforsamling, jf. ved men om en blandet mulighed for at afgiv

Større udbredelse syn området. Ca. halvdele regler om obligatorisk

Beslutningsregler

skabet lå en stiltiende medlemmet afgørende le akademikerorganisation uden fuldmagt fra 3. juli 1969 fremgår af

eret retstilstand, hvor rse konflikt på med- i fagforeningens ved-

ovedorganisationerne, else, at foreningen kan gten fastslår imidlertid lgå kollektive overens- let, jf. vedtægtens § 10, nsigtsmæssigt at skulle omst, der blot omfatter etedet formentlig vælge berørte medlemmer i gen ikke i vedtægten at uden fuldmagt fra de

nærmere retsforhold eligt, at vedtægtsæn- erhed for, at et bredt dtægtsændringer skal med kvalificeret fler- i et mindretal, der er i dog undgås ved, at raordinært eller ordi- et kan vedtages med ig og kvalificeret fler- ægtsændringerne skal r kan udledes, er, at er fraviger det almin- tal i den kompetente

forsamling. Uanset om der er et krav om obligatorisk urafstemning om disse spørgsmål, skal forslaget behandles af fagforeningens kompetente forsamlings, og først når disse anbefaler forslaget, undergives det urafstemning.

På *LO-området* er der ingen af forbundene, der har pligt til at sende vedtægtsændringer til urafstemning. ~~Enkelte forbund har bestemmelser om,~~ at kongressen eller hovedbestyrelsen *kan* sende et forslag til urafstemning. Kongressen vil dog altid som øverste kompetente myndighed have denne mulighed uanset direkte hjemmel dertil i vedtægten, da beslutningen om afholdelse af urafstemning er begunstigende for medlemmerne.

I *Frisør og Kosmetiker Forbundet* kan kongressen med almindeligt flertal "vedtage, forandre og ophæve" vedtægten, men hovedbestyrelsen kan dog imellem kongresserne sende vedtægtsændringer til urafstemning, hvis den finder det preserende, jf. § 12, stk. 7 og 15, i vedtægten for svende.

I *Pædagogisk Medhjælper Forbund* skal vedtægtsændringer vedtages af kongressen eller ved urafstemning, jf. vedtægtens § 19. I henhold til § 10 kan urafstemninger besluttet af såvel kongressen som forbundets hovedbestyrelse. Det må antages, at hovedbestyrelsen også har kompetence til at sende et forslag om vedtægtsændring til urafstemning.

I *Metalarbejderforbundet* kan der kun foretages urafstemning om forbundets love eller enkelte paragraffer deri, såfremt kongressen beslutter det ved almindeligt flertal, jf. ~~vedtægtens § 6, stk. 3.~~

Grafisk Forbund har ikke særlige regler om vedtægtsændringer. Det må således antages, at kongressen ved almindeligt flertal kan beslutte sådanne ændringer.

Funktionærforbundet og *Kvindeligt Arbejder Forbund* har heller ikke særlige regler om vedtægtsændringer.

På *FTF-området* har kun få fagforeninger regler om obligatorisk urafstemning om vedtægtsændringer. En af disse er Erhvervssprogligt Forbund. I Apoteksteknikerforeningen (nu Apoteksassistentforeningen) skal der ligeledes afholdes urafstemning, medmindre 2/3 flertal på repræsentantskabsmødet går ind for vedtægtsændringerne.

I *Ergoterapeutforeningen* kan beslutning om vedtægtsændring kun træffes på generalforsamlingen med 2/3 flertal. Det er dog et krav, at 1/3 af medlemmerne er mødt op. Hvis ikke afholdes en ekstraordinær generalforsamling. Såfremt medlemmerne er forhindret i at deltage i den generalforsamling, kan stemme afgives pr. brev. Stemmesedler rekvireres i foreningens sekretariat, og brevstemmen skal være foreningen i hænde senest 3 dage inden den ekstraordinære generalforsamling, jf. vedtægtens §5.1.3. Der er således ikke tale om en urafstemning, men om en blandet afstemningsform, der giver medlemmerne næsten samme mulighed for at afgive deres stemme, dog skal de selv rekvirere stemmesedlen.

Større udbredelse synes urafstemning om vedtægtsændringer at have på *AC-området*. Ca. halvdelen af de største AC-forbund (over 2.000 medlemmer) har regler om obligatorisk urafstemning ved forslag om ændring af vedtægten.

Kapitel 9

Det drejer sig bl.a. om *Ansatte Arkitekters Råd* (under DAL/AA), *Bibliotekarforbundet*, *Farmaceutforeningen*, *Gymnasieskolernes Lærerforening*, *Overenskomstforeningen* under DJØF samt *Magisterforeningen*.

Uden for hovedorganisationerne har Sømændenes Forbund pligt til at sende forslag til vedtægtsændringer til urafstemning, efter at forslagene er blevet godkendt af generalforsamlingen. I PROSA er forpligtelsen subsidiær. Hvis 4/5 af de afgivne stemmer på en generalforsamling går ind for forslaget, er det vedtaget. Hvis forslaget ikke samler fornøden tilslutning, kan forslaget ved simpelt flertal sendes til urafstemning. I Teknisk Landsforbund kan kongressen frit vælge, om der skal afholdes urafstemning. Imellem kongresserne har hovedbestyrelsen kompetencen til at sende ændringsforslag til urafstemning. Ændringen er kun gyldig, hvis der mindst er dobbelt så mange ja-stemmer som nej-stemmer. Det samme flertal gælder ved de obligatoriske urafstemninger i Maskinmesterforeningen, idet der ikke medregnes blanke og ugyldige stemmer. I denne fagforening findes den yderligere begrænsning, at ændringer i vedtægten kun kan foretages hvert fjerde år.

Enkelte fagforeninger er forpligtet til at sende *forslag fra mindretal* til urafstemning. Magisterforeningens hovedbestyrelse har således pligt til senest en måned efter forelæggelsen for repræsentantskabet at sende ændringsforslag stillet af mindst 200 medlemmer til urafstemning. I Erhvervssprogligt Forbund har 1/5 af medlemmerne denne ret. I Civiløkonomforeningen kan 100 medlemmer stille forslag om urafstemning. Ved urafstemningen kræves 2/3 flertal af de afgivne stemmer. I Jernbaneforeningen kan 1/4 af de delegerede på delegeretmødet forlange vedtægtsændringer til urafstemning.

I fagforeninger, hvor mindretal har mulighed for at kræve afholdt urafstemning om alle (væsentlige) spørgsmål, jf. nedenfor kapitel 9.11, må det antages, at denne ret også omfatter forslag om vedtægtsændringer.

Mindretalsbeskyttelsen ved lovændringer kommer også til udtryk ved kravet om kvalificeret flertal i den kompetente forsamling. Hvis forslaget ikke opnår den fornødne majoritet, kan forslaget ifølge nogle vedtægter vedtages med simpelt flertal på et senere ordinært eller ekstraordinært landsmøde eller på en generalforsamling.

I *Ingeniørforbundet* under Dansk Ingeniørforening (DIF) er kravet 2/3 flertal i forbundsrådet, der består af 31 medlemmer. 10 medlemmer af forbundsrådet kan kræve forslaget til urafstemning. Samme regler gælder i hovedforeningen DIF, hvor beslutningen træffes i repræsentantskabet.

I *Finansforbundet* kan vedtægtsændringer vedtages med 2/3 flertal på landsmødet.

Danmarks Aktive Handelsrejsende træffer beslutningen om vedtægtsændringer på landsrådsmødet, hvor alle medlemmer af afdelingsbestyrelserne har sæde.

Stemmerne fordeles og besluttet endeligt med repræsenteret på mødet fornødne flertal, ordinært landsmøde,

Vedtægtsændringer, som organisationer eller s undergivet særlige reg

Finansforbundet er f ning til andre organi kan kun vedtages m tilslutningen ikke afg på landsmødet. Deri mødet med 2/3 flertal tagelse af forslag om træden af sammensl forbundet skal flerta svarende krav gælder af fagforeninger, se r

9.9. Ophør af fa

En fagforening kan o flere måder. En fagfo – fagforening og blive tale i forbindelse r Økonomisk og fagpo grad bevare sin selvst menlægningen, hvor t én ny fagforening. D indgå i det nye forbui ske område i 1993 slu en forening ophøre v oprindelige fagforeni de nydannede selvstæ i flere fagforeninger e går i retning af færre

Derimod forekom brancheafdeling bryk værende mellem udbi

Beslutningsregler

DAL/AA), Bibliotekar-
ærforening, Overens-

bund pligt til at sende
t forslagene er blevet
pligtelsen subsidiær.
ling går ind for for-
øden tilslutning, kan
g. I Teknisk Lands-
oldes urafstemning.
stencen til at sende
yldig, hvis der mindst
. Det samme flertal
inmesterforeningen,
I denne fagforening
tægten kun kan fore-

slag fra mindretal til
har således pligt til
tantskabet at sende
til urafstemning. I
denne ret. I Civil-
ig om urafstemning.
temmer. I Jernbane-
et forlange vedtægts-

or at kræve afholdt
nfor kapitel 9.11, må
ltægtsændringer.

også til udtryk ved
nling. Hvis forslaget
ølge nogle vedtægter
eller ekstraordinært

er kravet 2/3 flertal i
mer af forbundsrådet
der i hovedforeningen

ed 2/3 flertal på lands-

n om vedtægtsændrin-
bestyrelserne har sæde.

Stemmerne fordeles dog efter afdelingernes medlemstal. Vedtægtsændringer kan besluttet endeligt med 2/3 flertal, såfremt mindst 2/3 af landsrådets stemmetal er repræsenteret på mødet. Hvis der ikke er quorum, og hvis forslaget har opnået det fornødne flertal, kan forslaget vedtages med simpelt flertal på et ekstraordinært landsmøde, der indkaldes inden fire uger med 14 dages varsel.

Vedtægtsændringer, som er påkrævet i forbindelse med optagelse i hovedorganisationer eller sammenslutning med andre fagforeninger kan være undergivet særlige regler i vedtægten.

Finansforbundet er forpligtet til at afholde urafstemning om forslag om tilslutning til andre organisationer, der medfører afgivelse af kompetence. Forslaget kan kun vedtages med 3/4 flertal af de afgivne ja- og nej-stemmer. Medfører tilslutningen ikke afgivelse af kompetence, kan forslaget vedtages med 2/3 flertal på landsmødet. Derimod kan udtræden i begge situationer vedtages af landsmødet med 2/3 flertal. 3/4 flertal ved urafstemning er ligeledes nødvendig for vedtagelse af forslag om forbundets sammenslutning med andre fagforeninger. Udtræden af sammenslutningen kræver 2/3 flertal på landsmødet. Ved ophør af forbundet skal flertallet på landsmødet være ekstra kvalificeret, nemlig 3/4. Tilsvarende krav gælder ved den efterfølgende urafstemning. Om forslag om ophør af fagforeninger, se nedenfor kapitel 9.9.

9.9. Ophør af fagforeninger

En fagforening kan ophøre med at eksistere som selvstændig fagforening på flere måder. En fagforening kan blive optaget i en anden – som regel større – fagforening og blive en særlig branchefdeling under denne. Dette er på tale i forbindelse med Sømandsforbundets optagelse i SiD i 1994. Økonomisk og fagpolitisk kan den tidligere selvstændige fagforening i høj grad bevare sin selvstændighed. En anden mulighed er fusionen eller sammenlægningen, hvor to eller flere fagforeninger nedlægges og i stedet stifter én ny fagforening. De sammensluttede fagforeningers formuer vil herefter indgå i det nye forbund. Dette var tilfældet, da de fire forbund på det grafiske område i 1993 sluttede sig sammen i Grafisk Forbund. For det tredje kan en forening ophøre ved opsplitning i flere selvstændige fagforeninger. Den oprindelige fagforenings formue vil i denne situation blive fordelt mellem de nydannede selvstændige fagforeninger efter aftalte kriterier. Opsplitning i flere fagforeninger er formentlig mere en teoretisk mulighed, da tendensen går i retning af færre og større fagforeninger.

Derimod forekommer det, at en lokalafdeling eller – mest sandsynligt – en branchefdeling bryder ud af et fagforbund. Det økonomiske mellemværende mellem udbryderen og moderfagforeningen afhænger her af, om de

Kapitel 12

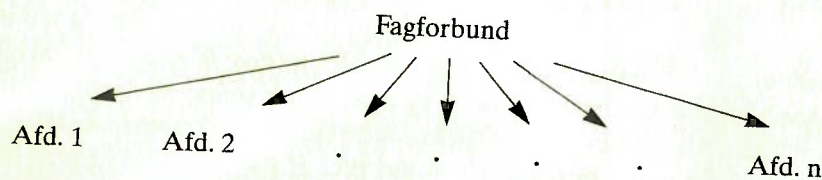
Forholdet mellem fagforeninger

I de fleste landsdækkende fagforeninger (fagforbund) optages medlemmerne samtidig i en eller flere underforeninger. Fagforbundenes opbygning kan ikke sættes på en simpel formel. Et fagforbund kan således være opdelt i lokale forbundsafdelinger/fagforeninger, eller der kan være tale om landsdækkende brancheafdelinger/sektorer/grupper. I større forbund kan begge typer være repræsenteret, ligesom der kan være sammenslutninger af forbundsafdelinger på regionalt niveau. Det typiske er imidlertid, at der enten er lokale afdelinger eller landsdækkende brancheafdelinger, hvor fagforbundet optager medlemmer med forskellig faglig baggrund eller arbejder inden for forskellige brancher. Formålet med en sådan opdeling er, at medlemmet derved har mulighed for at indgå i en lokal eller branchefaglig sammenhæng. Fagforbundet opnår, at indsatsen over for medlemmerne kan ydes så tæt på medlemmerne som muligt og i overensstemmelse med de særlige behov, der er inden for den branche, hvor medlemmet arbejder.

~~Analyseres omfanget af afdelingernes selvstændige kompetence i forhold til fagforbundet, kan der opstilles to organisatoriske modeller, der teoretisk udgør modpolerne i fagforbundenes struktur.~~

I den ene model har afdelingerne ingen selvstændig kompetence udover valg af lokale repræsentanter til diverse bestyrelser m.v. Alle lokale beslutninger træffes efter bemyndigelse fra fagforbundet, der til enhver tid kan trække bemyndigelsen tilbage for selv at træffe den endelige beslutning. Afdelingerne er således et lokalt administrationskontor, der har til formål at administrere de beslutninger, der træffes centralt i forbundet.

Skematisk kan modellen beskrives således:

Pilene angiver, hvorfra bemyndigelsen kommer.

Det enkelte fagforeningsmedlem, der er medlem i den geografiske eller br

Carl Hemstrøm anvender forskellige organisationsformer,

I den anden model har afdelingerne, der udover at handle på afdelingens vegne, også har til opgave at handle på afdelingens vegne. I denne model er afdelingerne, der er paraplyorganisationer, der sigter på at fælles

Afd. 1   Afd. n

Det enkelte fagforeningsmedlem (afdelinger) kan have forskellige kompetencer, som individuelle medlemmer udøver forhandlingskompetence af en af medlem

Carl Hemstrøm anvender forskellige toporganisationer (se side 260).

I fagforeningsorganisationen, centralt

For begge modeller er der led mellem afdelingerne

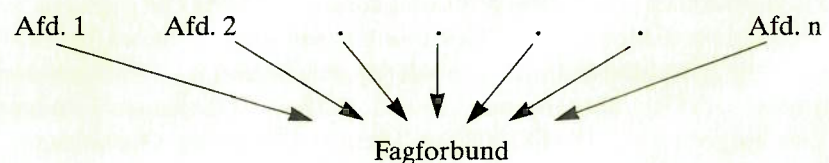
LO-forbund vil som regel ganske vist have henseender til medlemmerne af forbundet. De

Forholdet mellem fagforeninger

Det enkelte fagforeningsmedlem vil i denne model have ret til optagelse i fagforbundet, der herefter i henhold til organisationsplanen placerer medlemmet i den rette afdeling. Placeringen kan f.eks. finde sted efter geografiske eller branchemæssige kriterier.

Carl Hemstrøm anvender begreberne hovedforening og underforening om denne organisationsform, jf. Festskrift till Henrik Hessler 1985, side 263.

I den anden model udgår kompetencen fra afdelingerne. Det er således afdelingerne, der udstyrer fagforbundet med (en begrænset) kompetence til at handle på afdelingernes vegne. I denne model vil det være anstrengt at anvende begrebet "afdelinger", da der er tale om en række selvstændige fagforeninger, der er gået sammen for at varetage fælles interesser i en paraplyorganisation. Medlemsforeninger kan med et vist varsel frit trække sig ud af det fælles organ. Modellen kan fremstilles således:

Det enkelte fagforeningsmedlem optages i afdelingen, og kun kollektive enheder (afdelinger) kan optages i fagforbundet. AC kan dog optage personer som individuelle medlemmer, når AC efter reglerne i tjenstemandsloven udøver forhandlingsretten, og de pågældende ikke kan optages som medlemmer af en af medlemsorganisationerne, jf. vedtægtens § 2, stk. 3.

Carl Hemstrøm anvender (i mangel af bedre) terminologien primærforeninger og toporganisation (sekundærforening). En række sekundærforeninger kan danne en ny toporganisation (tertiærforening). Se hertil Festskrift till Henrik Hessler 1985, side 260.

I fagforeningssammenhæng anvendes en række begreber i flæng, f.eks. hovedorganisation, centralorganisation, forbund, kartel og samvirke.

For begge modellers vedkommende gælder det, at der kan indskydes ekstra led mellem afdelinger og fagforbund.

LO-forbund vil som regel være inddelt i geografisk afgrænsede afdelinger, der ganske vist har egne vedtægter og bestyrelse, men i en lang række henseender er underlagt forbundet. Vedtægtsændringer skal f.eks. godkendes af forbundet. Der vil endvidere ikke være vedtægtsmæssig mulighed for,

Kapitel 12

at afdelingen kan melde sig ud af forbundet. Medlemmerne af en afdeling vil således være henvist til at melde sig ud af forbundet og danne en ny fagforening.

Et fagforbund kan endvidere bestå af en række landsdækkende brancheafdelinger. Dette ses især inden for dimittendforeninger, f.eks. AC-organisationer, hvor overenskomstansatte, tjenestemænd, privatansatte, selvstændige, arbejdsløse, studerende m.fl. ofte vil være medlemmer af hver deres brancheafdeling.

Selvstændige fagforeninger er ikke nødvendigvis landsdækkende. Mange funktionærforeninger dækker således kun en enkelt arbejdsplads, f.eks. Søllerød Kommunalforening og Rigshospitalets funktionærforening, der begge er medlemmer af FTF.

De landsdækkende forbund kan være tilsluttet hovedorganisationer, f.eks. LO, FTF, AC og Fællesrepræsentationen (FR, Hovedorganisationen for Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger i Danmark) og forhandlingsfællesskaber (ofte kaldet centralorganisationer), der kan gå på tværs af hovedorganisationerne, f.eks. Centralorganisationen af Industriansatte i Danmark (CO-Industri), Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte (KTO), Statsansattes Kartel (StK), Statstjenestemændenes Centralorganisation II (CO II) og Tjenestemænds- og Overenskomstansattes Kartel (TOK). De tre sidstnævnte indgår sammen med AC i Centralorganisationernes Fællesudvalg (CFU). AC deltager dog ikke i CFU, for så vidt angår forhandlinger om de overenskomstansattes løn- og arbejdsvilkår.

Enkelte landsdækkende fagforbund er ikke tilsluttet nogen hovedorganisation. Dette gælder f.eks. PROSA, Teknisk Landsforbund og (indtil sommeren 1994) Sømændenes Forbund. Disse kan dog være tilsluttet en centralorganisation. Teknisk Landsforbund er f.eks. tilsluttet StK.

Hovedorganisationer og forhandlingsfællesskaber kan betragtes som paraplyorganisationer, der er oprettet af en række selvstændige fagforeninger (medlemsforeninger) med det formål at varetage disses fælles interesser, eventuelt blot på et begrænset område. Forhandlingsfællesskabet KTO er således oprettet med det ene formål at optræde fælles i forhandlinger om generelle løn- og ansættelsesvilkår for kommunalt ansatte tilsluttet KTO's medlemsforeninger.

Sammenslutninger af fagforeninger kan samlet søge optagelse i hovedorganisationer. I AC er f.eks. optaget henholdsvis Forbundet af Bromatologer og Veterinærer og Danmarks Jordbrugsvidenskabelige Kandidatforbund, der består af 2 henholdsvis 4 fagforeninger, der repræsenterer kandidater udgået fra forskellige uddannelsesretninger på Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Tilsvarende strukturer findes inden for FTF.

I det følgende vil jeg se på de forskellige organisationer og deres rolle i forbund. Afslutning af fagforbund.

Fremstillingen vil se på de forskellige udmeldelse, da især hvor selvstændig og endvidere antage, at dighed afdelingerne udgør et vigtigt forbundet og dets le kunne forholde sig fremkomme med ki bundet. Forbundsle responsivt til en even

12.1. Forholdet til forbund

En forening, der søger sig organisationens f Foreninger, der søger uafhængige tjenester lingsret med hensyn stiller ikke krav om p Socialdemokratiet r partipolitiske uafhær medvirkende til, at s kan være meget van skal være landsdækl tioner, der er brudt u

En optagelsessøg grænseaftaler indgåe fredsftale fra 1973 grænsestridigheder n indgået med det forn tionærer, at fremme : det mellem organisa bestræbelserne på at : at fremme bestræbe

lemmerne af en afdeling
ndet og danne en ny fag-

række landsdækkende
ndforeninger, f.eks. AC-
stemænd, privatansatte,
være medlemmer af hver

dsdækkende. Mange funk-
tøjsplads, f.eks. Søllerød
rening, der begge er med-

edorganisationer, f.eks.
ovedorganisationen for
Danmark) og forhand-
(, der kan gå på tværs af
en af Industriansatte i
end og Overenskomst-
Statstjenestemændenes
ds- og Overenskomst-
år sammen med AC i
C deltager dog ikke i
skomstansattes løn- og

sluttet nogen hoved-
andsforbund og (indtil
dog være tilsluttet en
tilsluttet StK.

er kan betragtes som
selvstændige fagfore-
varetage disses fælles
e. Forhandlingsfælles-
ål at optræde fælles i
år for kommunalt an-

optagelse i hovedorgani-
let af Bromatologer og
Kandidatforbund, der
er kandidater udgået fra
ær- og Landbohøjskole.

Forholdet mellem fagforeninger

I det følgende vil jeg først se på forholdet mellem fagforbund og hovedorganisationer og dernæst på forholdet mellem forbundsafdelinger og fagforbund. Afslutningsvis vil jeg behandle spørgsmål om sammenslutning af fagforbund.

Fremstillingen vil særligt fokusere på spørgsmål om indmeldelse og udmeldelse, da især spørgsmålet om udmeldelse er af stor betydning for, hvor selvstændig underforeningen er i forhold til hovedforeningen. Jeg vil endvidere antage, at et fagforbund er mere demokratisk, jo større selvstændighed afdelingerne har. Denne antagelse kan begrundes med, at afdelingerne udgør et vigtigt element i den interne demokratiske kontrol med forbundet og dets ledelse. Afdelinger med stor selvstændighed vil således kunne forholde sig mere frit til udspil fra forbundsledelsen, herunder fremkomme med kritik, uden at afdelingen risikerer sanktioner fra forbundet. Forbundsledelsen vil endvidere være tvunget til at forholde sig responsivt til en eventuel kritik, da forbundet ellers risikerer sprængning.

12.1. Forholdet mellem hovedorganisationer og fagforbund

En forening, der søger *optagelse* i en hovedorganisation, skal kunne tilslutte sig organisationens formål og øvrige arbejdsgrundlag, herunder vedtægten. Foreninger, der søger optagelse i FTF, skal således være partipolitiske uafhængige tjenestemand- og funktionærorganisationer, der har forhandlingsret med hensyn til løn og arbejdsforhold, jf. vedtægtens § 3, stk. 1. LO stiller ikke krav om partipolitisk uafhængighed. Tværtimod udveksler LO og Socialdemokratiet repræsentanter til hinandens respektive ledelser. Den partipolitiske uafhængighed er en vigtig skillelinje mellem LO og FTF og er medvirkende til, at sammenlægninger på tværs af de to hovedorganisationer kan være meget vanskelige at gennemføre. LO stiller kun krav om, at det skal være landsdækkende fagforbund, og at det ikke må være organisationer, der er brudt ud af et forbund under LO, jf. vedtægtens § 3.

En optagelsessøgende forening skal endvidere respektere eventuelle grænseaftaler indgået mellem hovedorganisationerne. Den såkaldte borgfredsaftale fra 1973 mellem LO og FTF er således indgået for at undgå grænsestridigheder mellem LO-forbund og FTF-organisationer. Aftalen er indgået med det formål *at fremme organiseringen af tjenestemænd og funktionærer, at fremme samarbejdet mellem FTF og LO, at fremme samarbejdet mellem organisationer tilsluttet henholdsvis FTF og LO, at fremme bestræbelserne på at skabe klare linjer med hensyn til medlemsoptagelse, og at fremme bestræbelserne på at fastlægge områderne for de to hoved-*

Forholdet mellem fagforeninger

neders varsel til en 1. janu-
 nåneder til en 1. januar.
 1 måned til udløbet af en
 1 udsat udmeldelsen beslut-
 af vedtægtsændringerne,

sted ved medlemsfor-
 ormål og ved medlems-
 ser over for hovedorga-
 nisationen.

”s vedtægt; og § 4, stk. 3, i
 n af vedtægten eller kræn-
 , idet kun grove tilsidesæt-
 n eventuel kontingentre-
 it.

O på grund af kontingent-
 de i LO som en branche-

en varierer mellem de
 synes det eneste fælles-
 betydeligt) kvalificeret

atlige medlemmer træffe
 tningsudvalgets afgørelse
 smøde eller kongres, jf. §
 samtlige afgivne stemmer
 organisation kan inden 30
 den forelagt kongressen,
 ig. På kongressen træffes
 den til eksklusionen skal
 slutningen af bestyrelsen
 t. Flertallets stemmevægt
 bestyrelses stemmevægt.
 er har stemt for. Se hertil

deres medlemsorgani-
 væsentlige *indskræn-
 kelse* uden dennes sam-
 f 10. april 1988 i sag nr.

I forbindelse med en strukturomlægning i Statstjenestemændenes Centralorgani-
 sation II (CO II) skulle en række mindre forbund sammenlægges eller lægges ind
 under større forbund. CO II vedtog, at Farvandsforeningen (FF) skulle ind under
 Forsvarets Civil-Etat (FCE). FF påstod CO II dømt til at anerkende, at CO II var
 uberettiget til i medfør af Tjenestemandsløvens § 49 at overføre forhandlings-
 retten – for så vidt angik FF’s medlemmer – til FCE og at anerkende, at CO II
 udøvede forhandlings- og aftaleretten for FF’s medlemmer.

Landsretten udtalte, at det fulgte af tjenestemandsløvens § 49, jf. hovedaftalen,
 at FF havde krav på repræsentation, og det var ubestridt, at foreningen havde
 krav på at være medlem af CO II. Hvad enten CO II selv udførte forhandlings-
 og aftaleretten eller havde delegeret denne til en tilsluttet organisation, var CO
 II forpligtet til at varetage de tilsluttede medlemmers og medlemsorganisationers
 interesser. Dette gjaldt også i forbindelse med gennemførelsen af en struktur-
 ændring, som den der var blevet vedtaget af CO II’s repræsentantskab. FF var
 indstillet på til opfyldelse af repræsentantskabsbeslutningen at tilslutte sig en
 organisationsdannelse som foreslået af CO II’s sekretariat, men CO II valgte at
 overføre forhandlingsretten for CO II’s medlemmer i Farvandsdirektoratet til
 FCE, hvorved FF reelt blev sat uden for indflydelse. Uanset om CO II i visse
 tilfælde måtte være berettiget til at delegere forhandlingsretten vedrørende en
 medlemsforening til en anden tilknyttet forening, fandtes det under de fore-
 liggende omstændigheder ikke at have været berettiget at delegere forhandlings-
 retten vedrørende FF’s medlemmer til FCE. Retten tog derfor FF’s påstand til
 følge.

I KTO kan optages forhandlingsberettigede organisationer, såfremt de
 uimodsig af andre hovedorganisationer er medlem af en hovedorgani-
 sation, og såfremt ingen af de øvrige tilsluttede organisationer gør indsigelse
 herimod. Optagelse vil herudover kunne finde sted, hvis der indgås de
 fornødne grænseaftaler, og såfremt repræsentantskabet godkender optagel-
 sen, jf. vedtægtens § 20. Udmeldelse af KTO kan finde sted med 1 måneds
 varsel. Udmeldelsen får først kontingentmæssig virkning for næste regn-
 skabsår, jf. § 22.

12.2. Forholdet mellem fagforbund og afdelinger

Spørgsmålet om en afdelings selvstændige kompetence afhænger i høj grad
 af, om foreningen kan *udmelde* sig af fagforbundet uden indblanding fra
 dette.

I mange fagforbund – særligt inden for LO-området – indeholder ved-
 tægten ikke bestemmelser om afdelingernes adgang til at udmelde sig. I disse
 tilfælde må afdelingen antages at være en integreret del af forbundet, et
 lokalt administrationskontor. Det er således forbundet, der tager stilling til

Kapitel 12

afdelingens opretholdelse og nedlæggelse. Såfremt der bliver stillet forslag om udmeldelse, må forslaget derfor afvises, da der ikke er hjemmel i vedtægten hertil. Alternativt skal forslaget omformuleres til et forslag om afdelingens ophør. Bliver et sådant forslag vedtaget, kan medlemmerne herefter stifte en ny forening.

Beslutning om ophør af en afdeling vil som regel kræve kvalificeret flertal i henhold til vedtægten. Opnår forslaget ikke det fornødne flertal, vil de medlemmer, der fastholder ønsket om udmeldelse, kunne foretage en individuel udmeldelse og derefter stifte en ny fagforening, der således vil eksistere side om side med den oprindelige fagforening. I ingen af disse tilfælde vil delforeningens eventuelle formue kunne overføres til den nye forening. Såfremt delforeningen vil have sine midler med, kan dette formentlig kun opnås ved at opløse forbundet i flere selvstændige foreninger, hvorved det samtidig beslutes, hvorledes midlerne skal fordeles mellem de enkelte foreninger.

Indeholder forbundsvedtægten en ret for afdelingen til at melde sig ud, må det antages, at den vil kunne medtage sine egne opsparede midler.

I SiD kan afdelinger udmelde sig med 1 års varsel, såfremt 2/3 af afdelingens medlemmer stemmer derfor ved en urafstemning, og forslaget forud for afstemningen har været behandlet på en generalforsamling, som med 8 dages varsel skriftligt er meddelt forbundet, jf. vedtægtens § 45. Forbundet kan slette afdelinger, hvis de er mere end 2 måneder bagud med afregningen af kontingentet til forbundet, og de kan ekskluderes, hvis de ikke følger et pålæg givet af forretningsudvalget, jfr. vedtægtens §§ 33 og 44.

I *Dansk Funktionær-Forbund* kan tilsluttede landssammenslutninger ligeledes udmelde sig med 1 års varsel, såfremt 2/3 af de stemmeberettigede på landssammenslutningens delegeretmøde og 2/3 af samtlige medlemmer senere ved urafstemning beslutter det.

Det antages, jf. ovenfor kapitel 5.4., at individuelle medlemmer ved foreningens væsentlige misligholdelse af sine forpligtelser over for medlemmet kan udmelde sig uden iagttagelse af det varsel, der måtte være bestemt i vedtægten. Ved udmeldelse af foreninger skal en sådan beslutning træffes af den kompetente foreningsmyndighed, som regel med kvalificeret flertal. Dette vil som udgangspunkt også være påkrævet ved uvarslet "ophævelse" af medlemskabet på grund af forbundets væsentlige misligholdelse af sine forpligtelser over for afdelingen. Dette skyldes den store betydning udmeldelsen har for medlemmerne, jf. UfR 1991 624H.

Landssammenslutningen af Vagt- og Sikkerhedsfunktionærer ønskede at melde sig ud af Dansk Funktionær-Forbund, efter at forbundet havde truffet beslutning om på landssammenslutningens vegne at tiltræde et mæglingsforslag fra forligs-

manden, således at Mæglingsforslaget v slutningens medlem det fornødne 2/3 fl blev forslaget ligele samtlige medlemme

Højesteret fandt i slutningen. Men unc have for samtlige la ningen om udmelde om 2/3 flertal blan derfor ikke gyldig. U af ca. 3500 havde c Dansk Funktionær- sen var gyldig, kun over i det nydanned

Optagelse af selvstær skulle behandles sor antages, at optagelse menlægningsreglerne kunne diktere beting

Såfremt den fores godkendt, får sømær en særlig tilknytning sådan tilknytning ke Søfart, der er en br forbindelse med opt. LO, dvs. at grænsek Forbundet, skal bilæ

Arbejdsrettens dom problemer mellem S havde opsagt overe forhandling om ny o enskomsts udløbsda overenskomst med

Optagelsen af Søma internt i SiD skal sk viser Arbejdsrettens omhandler en konflik ganiseringen af tross

Forholdet mellem fagforeninger

amt der bliver stillet forslag der ikke er hjemmel i vedtægterne, kan medlemmerne her-

m regel kræve kvalificeret flertal, vil vedtagelse, kunne foretage en fagforening, der således vil være en fagforening. I ingen af disse tilfælde kan de nye midler med, kan dette i flere selvstændige foreninger, des midlerne skal fordeles

delingen til at melde sig ud, og de opsparede midler.

el, såfremt 2/3 af afdelingens og forslaget forud for afstemning, som med 8 dages varsel. Forbundet kan slette afdelingen af kontingentet til følger et pålæg givet af forret-

ssammenslutninger ligeledes medberettigede på landssammenslutningens medlemmer senere ved uraf-

elle medlemmer ved foretagelser over for medlemmet der måtte være bestemt i en sådan beslutning træffes afgørelse med kvalificeret flertal. Ved uvarslet "ophævelse" af beslutningen vil den lige misligholdelse af sine forpligtelser have en store betydning udmeld-

funktionærer ønskede at melde sig ud af forbundet havde truffet beslutning om at mæglingssforslag fra forligs-

manden, således at en igangværende lovlig konflikt kunne bringes til ophør. Mæglingssforslaget var blevet forkastet ved urafstemning blandt landssammenslutningens medlemmer. Landssammenslutningens beslutning blev truffet med det fornødne 2/3 flertal på delegeretmødet. Ved den efterfølgende urafstemning blev forslaget ligeledes vedtaget med stort flertal. Flertallet udgjorde 48 pct. af samtlige medlemmer.

Højesteret fandt forbundets beslutning uretmæssig i forhold til landssammenslutningen. Men under hensyn til de konsekvenser en udtræden af forbundet ville have for samtlige landssammenslutningens medlemmer, fandt retten, at beslutningen om udmeldelse kun kunne vedtages under iagttagelse af vedtægtens regel om 2/3 flertal blandt samtlige medlemmer. Beslutningen om udmeldelse var derfor ikke gyldig. Under sagen var det oplyst, at i hvert fald 1100 medlemmer ud af ca. 3500 havde dokumenteret, at de ønskede at fortsætte medlemskabet af Dansk Funktionær-Forbund. Det var endvidere ubestridt, at såfremt udmeldelsen var gyldig, kunne den udmeldte landssammenslutning tage sin formue med over i det nydannede Dansk Vagt-Forbund.

Optagelse af selvstændige fagforeninger i fagforbund vil som udgangspunkt skulle behandles som en sammenlægning. I meget store forbund må det antages, at optagelse af mindre fagforeninger ikke vil finde sted efter sammenlægningsreglerne, da det store forbund alene på grund af sin størrelse vil kunne diktere betingelserne for det mindre forbunds indtræden.

Såfremt den forestående optagelse af Sømændenes Forbund i SiD bliver godkendt, får sømændene – på grund af deres specielle ansættelsesvilkår – en særlig tilknytning til SiD i form af en landsdækkende brancheafdeling. En sådan tilknytning kendes bl.a. fra den konkurrerende fagforening Metal Søfart, der er en brancheafdeling under Dansk Metalarbejder Forbund. I forbindelse med optagelsen bliver Sømændenes Forbund samtidig medlem af LO, dvs. at grænsekonflikter med andre fagforbund, f.eks. Metalarbejder Forbundet, skal bilægges gennem indgåelse af grænseaftaler.

Arbejdsrettens dom af 17. februar 1994 i sag nr. 93.282 viser, at der er grænseproblemer mellem Sømændenes Forbund og Metal Søfart. Sømændenes Forbund havde opsagt overenskomsten med Europalinien A/S og samtidig anmodet om forhandling om ny overenskomst, der skulle have gyldighed fra den opsagte overenskomsts udløbsdato. Da forhandlingerne brød sammen, indgik rederiet i stedet overenskomst med Metal Søfart.

Optagelsen af Sømændenes Forbund i SiD vil endvidere betyde, at der internt i SiD skal ske en afgrænsning i forhold til havnearbejderne. Dette viser Arbejdsrettens dom af 11. januar 1991 i sag nr. 90.361, der indirekte omhandler en konflikt mellem Sømændenes Forbund og SiD vedrørende organiseringen af trossemænd/pladsmænd.

Kapitel 12

Rederiforeningen havde indgået overenskomst med Sømændenes Forbund om arbejdet som trossemænd/pladsmænd. Dette forhindrede imidlertid ikke SiD i at varsle konflikt om opnåelse af overenskomst for det samme arbejde, da dette ifølge Arbejdsretten traditionelt og aktuelt faldt inden for SiD's naturlige faglige område.

SiD's vedtægt indeholder i øvrigt en bestemmelse om optagelse af fagforeninger. Hovedbestyrelsen kan efter skriftlig begæring optage "faglige foreninger, som anerkender forbundets love og forpligter sig til at holde sig disse efterrettelige", jf. vedtægtens § 53, stk. 1.

Forandringer i den enkelte afdelings rettigheder og forpligtelser kan besluttet af hovedforeningen i henhold til bestemmelserne i dennes vedtægt. Væsentlige forringelser af afdelingens rettigheder vil formentlig ikke kunne vedtages uden dennes accept, medmindre forringelsen er sagligt begrundet, f.eks. hvis afdelingens medlemstal relativt er gået drastisk tilbage. Se hertil UfR 1968 424H, hvor det fremgik af et fagforbunds vedtægt, at spørgsmål vedrørende en enkelt afdelings særlige interesser ikke kunne forhandles, og dens repræsentation ikke kunne forringes, når dens delegerede på forbundets kongres modsatte sig dette.

Flertallet på Dansk Postforbunds kongres ønskede at ophæve denne bestemmelse og samtidig nedsætte Jernbanepostforeningens repræsentation på forbundets kongres fra 15 til 12 delegerede og i hovedbestyrelsen fra 3 til 2 medlemmer. Flertallets ønske var begrundet med udviklingen indenfor etaten, der medførte ændringer i medlemstallet mellem de 5 tilsluttede delforeninger. Forslaget på kongressen gik bl.a. ud på at nedsætte antallet af medlemmer i hovedbestyrelsen fra 22 til 19. 3 delforeninger fik deres medlemstal beskåret og en fik tildelt en plads mere, således at 3 delforeninger herefter havde 5 medlemmer og to foreninger havde 2 medlemmer. Det blev under sagen oplyst, at Jernbanepostforeningens medlemstal fra 1917 til 1965 var faldet fra 5,1 pct. til 4 pct. Dette fandt retten ikke tilstrækkeligt til at begrunde en ændring af repræsentationsretten i strid med mindretalsbeskyttelsen af den enkelte delforening.

12.3. Sammenlægning af fagforbund

Sammenlægning af fagforbund finder sted, når to eller flere forbund sammensmeltes til et nyt forbund, der ved stiftelsen overtager samtlige medlemmer samt aktiver og passiver fra de oprindelige forbund. Nogle fagforbund har særlige bestemmelser i forbindelse med sammenlægning med et andet forbund. I det tilfælde at der ikke er sådanne vedtægtsmæssige bestemmelser, har det været drøftet i den juridiske teori, om det er vedtægternes ophørs-

regler, der skal finde anvendelse. Særlige regler kan følge af forbundets vedtægt.

Se hertil diskussionen af Ole Hasselbalch, side 415-16.

Begrundelsen for at at de oprindelige fastsatte i den form, de ligger om, at forbundet ikke kan som f.eks. fastsat i vedtægten uden at medlemmer kan således snarere af de oprindelige for ikke fastsat særlige anbefales, at reglernes normalt er fastsat i skyttelsen af mindre quist i UfR 1987B, si

I UfR 1957 541H gik selskabet SEAS, se fulgt.

I en tilkendegivelse af Malmqvist i UfR 19 en fagforeningsvedtægt efter reglerne om v mernes interesser ikke forelå en situation, Medlemmernes eventuelle ændrede rets stemmelse med under LO. Der blev ningens formålsbestemte omfatte andre lønnsforhold til sammenlægning.

Sagen omhandlede løns- og Fajanceart forening, kaldet Kommindretal inden for og drejere på Den ville skade deres interesser.

Kapitel 11

Prøvelse af fagforeningsbeslutninger

11.1. Foreningsselvstyret

Det er et kendetegn ved fagforeninger – og ved foreninger i det hele taget – at fagforeningen er legitimeret til inden for rammerne af foreningens formål at træffe bindende beslutninger for samtlige medlemmer på tværs af den enkeltes ønsker. Dette foreningsselvstyre er anerkendt og beskyttet af retsordenen. Fagforeningsflertallets beslutningskompetence kan formentlig opdeles i en kompetence til at træffe (fag)politiske beslutninger og en kompetence til at træffe beslutninger, der er af retligt bindende karakter for medlemmerne. For begge typer beslutninger gælder det, at de skal træffes i overensstemmelse med de formelle beslutningsregler i vedtægten eller i henhold til almindelige foreningsretlige principper.

(Fag)politiske beslutninger, f.eks. den endelige prioritering af kravene til overenskomstforhandlingerne, kan kun prøves gennem den demokratiske proces. Såfremt et mindretal ønsker beslutningen ændret, må det derfor arbejde for selv at opnå det fornødne flertal. For det enkelte medlem er der herudover kun det alternativ at udmelde sig af fagforeningen. Denne mulighed er dog ikke reel, såfremt medlemmet arbejder på et område, der er dækket af overenskomst. Indflydelse på fastsættelsen af de overenskomstmæssige vilkår for arbejdsforholdet kan således kun opnås ved medlemskab af fagforeningen.

Anderledes forholder det sig med prøvelsen af retlige spørgsmål. Selv om fagforeningen i kraft af selvstyrekompetencen selv vil kunne afgøre sådanne spørgsmål, vil det enkelte medlem endvidere kunne prøve spørgsmålet ved de ordinære domstole, medmindre medlemmets retlige interesse er ubetydelig, eller spørgsmålet i henhold til vedtægten skal afklares ved en voldgift, der opfylder voldgiftslovens betingelser. I disse tilfælde vil domstolene afvise at behandle sagen.

En eksakt grænse mellem (fag)politiske og retlige beslutninger kan ikke opstilles. Det må således afgøres konkret i hver enkelt tilfælde, om der er tale om en beslutning, der kan undergives domstolsprøvelse, jf. Ole Hasselbalch: Foreningsret 1992, side 236. Det antages, at et medlem kan

indbringe sagen for internt i fagforeningen

Af en ældre dom Ud domstolene, efter at generalforsamlingen

De eneste situationer når fagforeningen har betingelser, jf. nedenfor

I nogle vedtægter er endelige og ikke kan ingen retsvirkning, forlem at få prøvet.

En bestemmelse i forsamlingsens beslut vedtægt, jf. § 9. Et forelægge indstilling afgørelse foreligger indkaldt generalfors adgang til at udtale :

11.2. Eksklusio

Langt de fleste fag fremgangsmåde ved herom skal bestemte

Begrundelsen for hensynet til det enkelte således have en fair tale på et vilkårligt og uf

Et medlem, der var medlem i forbundet ser over for afdeling formanden og form kan træffes på et rekt og fyldestgørende beslutningsgrundla

Prøvelse af fagforeningsbeslutninger

indbringe sagen for domstolene, allerede inden prøvelsesmulighederne internt i fagforeningen er udtømt, jf. UfR 1957 70H.

Af en ældre dom UfR 1912 445 fremgår det endvidere, at et medlem kan gå til domstolene, efter at fristen er overskredet for indbringelse af spørgsmålet for generalforsamlingen.

De eneste situationer, hvor selvstyret afløses af et egentligt selvdømme, er, når fagforeningen har oprettet en voldgiftsret, der opfylder voldgiftslovens betingelser, jf. nedenfor kapitel 11.4.

I nogle vedtægter er der bestemmelser om, at fagforeningens beslutninger er endelige og ikke kan indbringes for domstolene. Sådanne bestemmelser har ingen retsvirkning, for så vidt angår spørgsmål, der er retligt relevante for et medlem at få prøvet.

En bestemmelse om udelukkelse af domstolsprøvelse ved afdelingsgeneralforsamlingens beslutning om eksklusion findes i Blik- og Rørarbejderforbundets vedtægt, jf. § 9. Eksklusionsproceduren er følgende: Afdelingsledelsen skal forelægge indstillingen om eksklusion for forbundets forretningsudvalg. Når afgørelse foreligger herfra, kan den endelige beslutning finde sted på en lovlig indkaldt generalforsamling, hvor det pågældende medlem skal indkaldes og have adgang til at udtale sig.

11.2. Eksklusion

Langt de fleste fagforeninger har formelle regler om den korrekte fremgangsmåde ved eksklusion. Selv uden vedtægtsmæssige bestemmelser herom skal bestemte minimumskrav overholdes.

Begrundelsen for at opstille bestemte krav til eksklusionsproceduren er hensynet til det enkelte medlems retssikkerhed. Det enkelte medlem skal således have en fair behandling, der sikrer, at han eller hun ikke ekskluderes på et vilkårligt og ufyldstgørende grundlag, jf. UfR 1971 706Ø.

Et medlem, der var næstformand i en forbundsafdeling og hovedbestyrelsesmedlem i forbundet, havde på et møde i afdelingen fremsat krænkende udtalelser over for afdelingsformanden, og der opstod håndgemæng mellem næstformanden og formanden. Retten udtalte, at beslutningen om suspension lovligt kunne træffes på et skriftligt grundlag, men det krævedes, at grundlaget var korrekt og fyldestgørende. Dette var ikke tilfældet i den pågældende sag, hvor beslutningsgrundlaget var for summarisk.